

Marielle Johansen

“Hvorfor tåler vi så dårlig sånne endringer? Er jo ikke akkurat jordas undergang”

En kvalitativ studie av et ordskifte om
kjønnsnøytrale yrkestitler

Masteroppgave i lektorutdanning i nordisk

Veileder: Stian Hårstad

Mai 2022

Marielle Johansen

“Hvorfor tåler vi så dårlig sånne endringer? Er jo ikke akkurat jordas undergang”

En kvalitativ studie av et ordskifte om kjønnsnøytrale yrkestitler

Masteroppgave i lektorutdanning i nordisk
Veileder: Stian Hårstad
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne masteravhandlinga tar utgangspunkt i et kommentarfelt på Facebook der det foregår et ordskifte om kjønnsnøytralisering av den tradisjonelle yrkestittelen «lensmann» til «politistasjonssjef». Ved å utføre en diskursanalyse og en folkelingvistisk studie på dette datamaterialet, har prosjektet hatt til hensikt å finne frem til skribentenes argumentasjon og språkholdninger om den aktuelle tittelendringen og til et kjønnsrettferdig språk mer generelt. Samtidig har det sammensatte datamaterialet ført til funn av langt mer samfunnsmessige og politiske aspekt ved endringen. Dette illustrerer hvordan språk og samfunn har en gjensidig påvirkning på hverandre. Tittelendringen er videre en del av den norske språkplanlegginga som regjeringen har besluttet å gjennomføre. Målet er å fremme likestilling i yrkeslivet, og middelet er å bruke språk som et verktøy. Dette er derfor et sosiolingvistisk prosjekt der særlig maktperspektivet ved språk diskuteres ut ifra skribentenes holdninger til språk. Et av prosjektets mest sentrale funn handler om hvordan språkbrukere som har en aktiv og reflektert holdning til språket kan være med på å utfordre og endre eksisterende maktstrukturer i språk og samfunn som kommer til uttrykk gjennom kjønnsmarkerte yrkestitler. Språkbrukere som har en passiv og ureflektert holdning til språket, vil på den andre siden bidra til opprettholdelsen av slike maktstrukturer ved å bruke de kjønnsmarkerte benevnelsene.

Abstract

This master's thesis is based on a comment section on Facebook discussing the gender neutralization of the traditional professional title «lensmann» to «politistasjonssjef». By using discourse analysis and folk linguistics as a method and theory, the project seeks out to identify the writers' arguments and attitudes towards the specific title and a gender-neutral language in general. This has led to additional findings about political and societal aspects of the title change. Hence, this illustrates how language and society have a mutual effect on each other. The title change is furthermore a part of the Norwegian language planning by the government. By using a gender-fair language, the government wants to create equality for the different governmental professions. Therefore, this project is a sociolinguistic one where especially the power of language is discussed through the writers' attitudes towards language. One of the project's most important findings is how the language users' active and reflected attitude towards language can contribute to challenge and change existing power structures in language and society such as gender-marked professions. On the other hand, language users' passive and unreflected attitudes towards language can contribute to maintaining these power structures and the use of gender-marked professions.

Forord

I mitt tredje år på studiet skreiv jeg en bacheloroppgave i nordisk for lektorstudenter der jeg undersøkte forskjellen mellom *i* og *på* i et andrespråksperspektiv. Jeg ønsket å forstå hva som ligger til grunn for at språkinnlærere av norsk synes det er vanskelig å bruke disse preposisjonene riktig, samtidig som at språkbrukere med norsk som morsmål selv sliter med det samme og må holde tunga rett i munn for å både bruke og forklare hva som er rett. Her var det særlig interessant å finne ut at ulike språk benytter seg av disse preposisjonene på ulike måter, og at dette betyr at våre virkelighetsoppfattelser varierer på tvers av språk ut ifra om noe kan befinne seg som enten *i* eller *på*. Jeg har hatt gleden av å finne frem til flere slike forskjeller i språk og i språkbrukeres virkelighetsoppfattelser i denne masteroppgaven.

Innenfor en sosiolingvistisk retning har jeg kunnet skrive om språk, kjønn og makt. Dette er svært viktige og samfunnsrelevante temaer som jeg opplever at «folk flest» ikke vet noe særlig om eller tenker spesielt over. Denne oppgaven er derfor skrevet i håp om at jeg selv vil kunne lære nok til å videreformidle denne viktige kunnskapen til andre, særlig mine fremtidige elever, men også som et bidrag til de allerede eksisterende studiene.

Det er mange som fortjener en aldri så liten hyllest nå som oppgaven er ferdig skrevet. Først og fremst meg selv for å ha funnet frem til mine interessefelt på lektorstudiet, og for å ha kvinna meg opp til å skrive en oppgave om dette temaet. Videre er det flere som har hjulpet meg gjennom disse studieårene og i dette prosjektet. Tusen takk til min veileder, Stian Hårstad. Takk for alle de betryggende tilbakemeldingene, for at du har så mange relevante kilder på lur og for at du har hjulpet meg med å holde en stødig kurs i masterarbeidet. Jeg vil også takke duoen Stian Hårstad og Brit Mæhlum for at de har samlet oss masterstudenter innenfor den nordiske språkløypa i en felles masterlesegruppe. Det er særlig den unike tilgangen jeg har hatt på kunnskap og dyktige forelesere å diskutere med som jeg vil savne når jeg nå forlater NTNU. En særlig takk vil jeg rette til min med-student og med-nordisknørd, Frida. Takk for masse latter og varierte arbeidsplasser som har bidratt til å krydre tilværelsen som masterstudenter. Takk til min mor og min tante som alltid er interesserte i mine prosjekter og som øker min mestringsfølelse. Og til slutt vil jeg takke min samboer, Sebastian, som har vært min viktigste støttespiller disse fem åra. Takk, alle sammen!

Trondheim, mai 2022

Marielle Johansen

1. Introduksjon	3
2. Teori	6
2.1 <i>Bakgrunn og tidligere forskning</i>	6
2.2 <i>Teoretiske perspektiver</i>	9
3. Metode	13
3.1 <i>Presentasjon av datamaterialet og mine metodevalg</i>	13
3.2 <i>Metodeteori</i>	14
3.2 <i>Mine forskningsetiske valg</i>	17
4. Analyse	20
4.1 <i>Debatten om lensmannstittelen spesifikt og kritikk mot den nye benevnelsen</i>	21
4.2 <i>Kritikk av andre ord og benevnelser</i>	23
4.2.1 <i>Feiloppfatningen av ulike ords bestanddeler</i>	24
4.2.2 <i>Hva med nordmann?</i>	25
4.2.3 <i>Hva med menneske?</i>	28
4.2.4 <i>Hva med jordmor og helsesøster?</i>	29
4.3 <i>Etymologi og historie som argument</i>	32
4.3.1 <i>Det etymologiske argumentet</i>	32
4.3.2 <i>Det historiske argumentet</i>	33
4.4 <i>Språk og samfunn</i>	37
4.4.1 <i>Tittelendringens innvirkning på likestilling</i>	37
4.4.2 <i>Språket som representasjon eller skaper av kjønn</i>	41
4.5 <i>Politiske forhold</i>	45
4.5.1 <i>Kritikk av ressursbruken</i>	45
4.5.2 <i>Kritikk av de som står bak endringen og den pågående debatten</i>	48
5. Avsluttende diskusjon	51
6. Litteraturliste	57
7. Relevans for lektorprofesjonen	60

1. Introduksjon

«Påstanden om at språk er makt, som for drygt tretti år sidan var ny, frisk og provoserande, er i dag allment akseptert. Men da dessverre i ei blass og utvatna form som seier lite eller ingenting»

-Rolv Mikkel Blakar (2006: 42)

Kjønnsnøytralisering av yrkestitler og hvordan dette kan skape likestilling i arbeidslivet har vært oppe til debatt og behandling i lang tid. I vedtak nr. 497 (2018-2019) ba Stortinget regjeringen om å sørge for kjønnsnøytrale statlige yrkestitler. Dette forslås å gjennomføre i samarbeid med partene i yrkeslivet, men ett år seinere stod saken fremdeles på Stortingets møtesaksliste. Fra flere aviser og nettaviser etter kvinnedagen 8. mars 2020 kunne vi imidlertid lese om den daværende kultur- og likestillingsministeren Abid. Q. Raja sin tale der han proklamerte at regjeringen har besluttet å gjøre alle yrkestitler i det statlige, kjønnsnøytrale.¹ Etter denne talen og regjeringens beslutning later det til at kjønnsnøytraliseringsprosessen skjøt fart for fullt. Siden har «fylkesmann» blitt endret til «statsforvalter» fra og med 1. januar 2021, og flere yrkestitler slik som «sysselman», «utenriktjenestemann» og denne oppgavens sentrale tittel, «lensmann», blitt videre vurdert (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021, s. 1). Når Staten utfører språkplanlegging i form av kjønnsnøytralisering av yrkestitler, oppfattes språk som viktig for å skape sosiale endringer i samfunnet, og i dette tilfellet for å fremme likestilling. Det er videre en myndighetsstyrt språklig endring som har mindre eller større konsekvenser for den enkelte språkbrukeren. Dette fører nødvendigvis til noen sterke reaksjoner blant språkbrukerne, enten det er i form av støtte og entusiasme eller distansering og sinne. Det er derfor den påfølgende offentlige debatten og høring mellom stat, språkrådet og politiet jeg har tatt for meg for å diskutere kjønnsnøytralisering av yrkestittelen «lensmann» til «politistasjonssjef» som er utgangspunktet for denne oppgaven.

Rolv Mikkel Blakar sin bok «Språk er makt» fra 1973 (og som siden er blitt utgitt i syv nyere utgaver) opplever jeg som kanskje det mest sentrale skandinaviske verket innenfor dette forskningsfeltet. Dette er særlig fordi etter nærmere femti år, står fremdeles verket sentralt i dag. Likevel vil jeg påstå at det er gode muligheter for å utforske temaet om språk, kjønn og makt ytterligere. Særlig ved bedre å forstå de eksisterende bakenforliggende konstruksjonene og ivaretagelsene av språkholdninger slik som Blakar (2006) så tydelig illustrerer. Gjennom

¹ Se f.eks. S. B. Berntzrød, «Regjeringen vil ikke lenger tillate yrkestitler som ikke er kjønnsnøytrale», i *Aftenpostens nettutgave*: <https://www.aftenposten.no/norge/i/4q8bma/regjeringen-vil-ikke-lenger-tillate-yrkestitler-som-ikke-er-kjoennsnoeytrale> (publisert 8. mars 2020, lastet ned 9. mai 2022)

folkelingvistikken kan man forsøke å forstå språkbrukernes egne forestillinger om språk (Bijvoet & Fraurud 2015: 109). Forskeren kan i dette forskningsparadigmet undersøke relevansen av eksisterende forestillinger om språk på individ- og gruppenivå i samfunnet, der forskningsobjektet utgjør lekfolks forestillinger om språk. Folkelingvistikken har tradisjonelt vært en kontroversiell forskningsmetode som har blitt ansett som uvitenskapelig. Spesielt fordi det kan diskuteres om hvorvidt mentale representasjoner kan bli analysert i det hele tatt (ibid.: 111). Forskere innenfor dette paradigmet hevder på den annen side at systematisk kunnskap om vanlige folks lingvistikk er viktig for å kunne forstå forholdet mellom språk, samfunn og individ (ibid.: 109). Etersom dette er et omdiskutert og ikke særlig utbredt forskningsfelt har det vært spesielt utfordrende, men samtidig ekstra motiverende å skulle utføre en egen folkelingvistisk studie.

Jeg har blitt særlig inspirert til å formulere min egen oppgave og problemstilling ut ifra doktoravhandlinga til Elizabeth Angela Kuhn (2021) som tar for seg hvordan språk kan skape et kjønnsrettferdig og ikke-diskriminerende språk. Et av de sentrale funna er at en del kjønnsmarkerte rollebenevnelser, det Kuhn (2021) omtaler som «gender-marked role nouns», fremdeles blir hyppig brukt i norsk. Under resultatdelen i avhandlinga uttrykkes det dermed at «videre forskning er nødvendig for å forstå hva som gjør de kjønnsmarkerte rollebenevnelser så vedvarende» (ibid.: 65, min oversettelse). Det er nettopp en slik «videre forskning» jeg har ønsket å gjennomføre i min oppgave. Min egen formulering av et mulig oppfølgingsspørsmål til Kuhn (2021) sin avhandling har dermed stått som problemstillingen for min egen studie: *Hva er det som gjør at en del kjønnsmarkerte benevnelser vedvarer i norsk, og at de kjønnsnøytrale endringene møter motstand?* Ved å se på et kommentarfelt som illustrerer noen relevante språkholdninger knytta til kjønn og språk har jeg funnet frem til noen av de mulige årsakene til at kjønnsnøytralisering i norsk møter såpass stor motstand og at de tradisjonelle og kjønnsmarkerte benevnelser ser ut til å vedvare på tross av at nye benevnelser blir normert. Dermed har jeg inkludert en mer spisset underproblemstilling for oppgaven: *Hvilke språkholdninger og argumenter kan identifiseres blant skribentene i et kommentarfelt om den kjønnsnøytrale tittelendringen fra «lensmann» til «politistasjonssjef»?*

Neste kapittel tar for seg sentrale teoretiske perspektiver for oppgaven. Her trekker jeg inn tidligere studier og relevante teorier, samt at jeg presenterer noen begrep og teoretiske perspektiv som gjør seg gjeldende for analysen av og diskusjonen om språk og kjønn. I metodekapittelet forklarer jeg hvordan jeg har utført min egen studie der jeg har valgt ut et kommentarfelt fra sosiale medier for å kunne si noe om hvilke meninger og forestillinger skribentene har om kjønnsnøytralisering av lensmannstittelen. Ved hjelp av flere metoder og

teorier har jeg kunnet samle inn mitt datamateriale. Deretter presenterer jeg dette datamaterialet i en empiridrevet analyse før jeg avslutningsvis samler mine viktigste funn og refleksjoner i et diskusjonskapittel.

2. Teori

Et hovedpoeng fra mye av den tidligere forskningen om språk og kjønn kan oppsummeres slik: «Language is one of the most powerful means through which sexism and gender discrimination are perpetrated and reproduced» (Menegatti & Rubini 2017: 1). Språk er altså et maktmiddel og et verktøy som kan brukes på mange forskjellige måter. *Språkaktivisme* utføres av strukturelt diskriminerte grupper som er politisk motiverte til å fremme noen ideologiske synspunkter for å avskaffe diskriminerende hegemoniske diskurser (Wojahn 2015: 24), mens ved å føre en *språkpolitikk* og å gjennomføre en *språkplanlegging* legger Staten føringer for en bestemt utvikling språket skal ta (ibid.: 35). I denne sammenhengen er jeg opptatt av å se hvordan språk fremmer eller hemmer likestilling mellom kjønn når det gjelder yrkestitler og yrkesmuligheter. Tidligere forskning på språk og kjønn fokuserer på hvordan menn og det maskuline er standarden og normen, men at dette uttrykkes på ulike måter i forskjellige språk og språksamfunn. Flere forskjellige studier ser på ulike måter man på best mulig vis kan råde bot på kjønnsdiskrimineringen i språket. Det som er særlig interessant her, er at det ikke finnes én bestemt løsning som passer for alle språk og språksamfunn. Det finnes flere mulige løsninger, og dette er blant annet fordi det er snakk om ulike måter å snakke på og dermed ulike måter å skape forestillinger om virkeligheten på. På tross av at vi vet at språk brukes som et maktmiddel, så finnes det ikke veldig mange studier om språk og kjønn utenfor andre språk enn de vestlige. Hvordan språk i Asia, Afrika og Oseania uttrykkes i en feministisk språkplanleggingssammenheng, er det derfor lite informasjon om (ibid.: 42-43). Studier og kunnskap på fagfeltet skrives videre som oftest på engelsk ettersom det kan være avgjørende for at teksten skal bli kanonisert. Dette kan skape problemer ettersom forskningsfeltet er preget av flere ulike disipliner og teorier, og ulike språk og språksamfunn.

2.1 Bakgrunn og tidligere forskning

Jeg ønsker med dette kapittelet å presentere noen av de viktigste historiske linjene til språkplanleggingen som tar sikte på å skape likestilling mellom kjønn. Når det gjelder tidligere forskning som ser på kjønn og språk internasjonalt, vil jeg særlig trekke frem hva som ligger til grunn for å gjennomføre ulike språkplanleggingsstrategier og hvordan dette gjennomføres i ulike språk i verden. Som nevnt ovenfor er det gjennom språkplanlegging og språkpolitikk at staten kan styre utviklingen av språket (Wojahn 2015: 35). Særlig ved hjelp av språkregulerende institusjoner slik som Språkrådet i Norge kan Staten påvirke og føre frem språkendringer gjennom språkpolitikk. Språkendringer skjer også mer eller mindre spontant ut ifra valg den enkelte språkbrukeren i et språksamfunn tar. I en artikkel av Prewitt-Freilino,

Caswell og Laakso fra 2011 kategoriseres språk som enten kjønna, naturlig kjønna eller kjønnsløse («Gendered, Natural Gender, and Genderless Languages»), slik også studien av Kuhn (2021) som sammenligner tysk og norsk gjør. Artikkelen har videre samlet flere sentrale aktører innenfor forskningsfeltet og peker på noen av de viktigste funna fra annen lingvistisk forskning, men også fra antropologien og kjønnsforskningen. Studien deres inkluderer 111 av verdens språk for å vise at vi tenker og oppfatter kjønn og likestilling ulikt ut ifra hvilket språk vi bruker. Ut ifra slike funn har jeg derfor sett på de ulike løsningene vi har for hvordan vi best kan skape et mer kjønnsrettferdig språk.

I norsk sammenheng har vi flere forskere og forfatterne som står sentralt innenfor både språk og kjønn som forskningsfelt, og jeg vil særlig løfte frem tre. Artikkelen «Kjønna språk og språkbruk før og no» av Tove Bull fra 2021 gir et godt overblikk over tidligere forskning fra de siste 30 åra. Det finnes dessuten en rekke artikler om temaet på Språkrådets nettsider, men Bull (2021) sin artikkel samler og utdyper mange av disse artiklens tråder, og er grunnen til at jeg har brukt hennes artikkel som et utgangspunkt for dette kapittelet. En lignende oversikt kan vi også lese i Helene Uri sin bok *Hvem sa hva?* fra 2018 der hun refererer til både kjente forskere og deres tekster, men på en mer underholdende måte. Boken handler om hvordan kvinner og menn bruker språket forskjellig, og om hvordan språket fremstiller kvinner og menn. Jeg har oppsøkt noen av disse artiklene og bøkene som disse to språkviterne og språkforskerne trekker frem, og jeg oppdaget at det var mange av de samme navnene og verkene som går igjen. Særlig Blakar må trekkes frem ettersom han gjennom sine empiriske studier og teoretiske analyser redegjør for at språk er et sosialt maktmiddel som blant annet kan påvirke kjønnsrollene i samfunnet. Han har gjort noen svært relevante funn innenfor dette forskningsfeltet selv om han ikke er en lingvist eller språkforsker, men en professor og en psykolog. Dette illustrer imidlertid hvordan språk, kjønn og makt kan være et intrikat forskningsområde der flere fagfelt kan bidra.

Det er blant annet viktig å presisere at forskning på kjønn i ulike fagområder tradisjonelt ikke har blitt kalt for *kjønnsforskning* slik vi er vant med i dag, men som *kvinneforskning* (Lorentzen & Mühleisen 2006: 19). Denne utviklingen kommer av at fokuset på 70-tallet var å fremme kvinner, og å finne frem til hva som var kvinneundertrykkende i ulike deler av samfunnet. I kritisk kjønnsforskning undersøker man forskjeller og likheter mellom individer og grupper som på en eller annen måte er berørt av kjønnskategoriens konsekvenser (ibid.: 17). Slik konstrueres og oppfattes det kvinnelige og feminine versus det mannlige og maskuline på ulike måter. Det finnes imidlertid mange ulike forståelser av kjønn som har hatt ulike sosiale og kulturelle konsekvenser (ibid.). Dette fører til ulike teorier og forskningsfelt. Innenfor språkfeltet har forskere sett på likheter og forskjeller mellom språket til kvinner og menn som

to separate deler, men særlig i de seinere årene har man også økt forskningen innenfor translingvistikk og ellers ut ifra en ikke-binær kjønnsforståelse (Bull 2021: 17). I denne avhandlinga fokuserer jeg på hvordan språk uttrykker ulike kjønnsforståelser generelt og på strategier for å skape et kjønnsrettferdig språk spesielt.

Tidligere forskning på kjønn i variasjonsforskningen har gjerne vært kvantitativ, men i de seinere åra er det blitt en endring til mer kvalitativ forskning. Som en konsekvens vet vi mindre i dag enn det man visste på 80-tallet om de statistiske forskjellene i språket mellom kvinner og menn. Bull (2021: 11) trekker dette frem som en negativ utvikling for språkforskningen. Likevel, på 1990-tallet, gjør nye tanker seg gjeldende slik som Simone de Beauvoir sitt kjente sitat om at vi fødes ikke som kvinner, vi blir kvinner. Mulighetsperspektivet for forskning på kjønn og språk ser jeg særlig i ordene til Bull (ibid.: 15):

Når ein går over frå å sjå kjønn som noko vi er eller har, til noko vi gjer, får det såleis store konsekvensar. Om kjønn ikkje er noko som eksisterer i meg, så å seie, men noko eg produserer og reproduserer, noko eg endrar og eventuelt fornyar i løpet av livet, noko eg forhandlar med andre om, blir språket mitt å sjå som eit arsenal av ressursar som eg kan velje i, nettopp for å «gjere kjønn».

Påstanden er altså at språk gjør kjønn, og det er språkbrukerne, oss selv, som velger hvordan vi skal bruke språket. Lingvisten Deborah Cameron er en av de fremste internasjonale forskerne på feltet, og hun skriver at vi må endre hvordan vi stiller spørsmål om kjønn og språk fra å handle om «hvordan kvinner og menn oppfører seg lingvistisk» til å handle om «hvordan bestemte lingvistiske praksiser bidrar til produksjonen av mennesker som ‘kvinner og menn’» (Cameron 1996 gjengitt hos Bull 2021: 15, min oversettelse). Dette betyr at vi i større grad kan forske på og diskutere hva det *betyr* at vi kaller og grupperer noe for «kvinnespråk» eller «mannespråk», f.eks. ved å forske på språkholdninger, og slik sett stiller jeg meg positiv til endringen fra den kvantitative til mer kvalitative kjønnsforskningen på språk.

Forskning på språk og kjønn har utviklet seg innenfor sociolingvistikken som en slags undergruppe i lingvistikken. Det står som et produkt av den politiske utviklinga fra 60- og 70-tallet. Sociolingvistikkens historie har blitt delt opp i den velkjente modellen brukt på tvers av forskningsfelt i form av ulike bølger som gjerne representerer feltets ulike utviklingsstadier. Lingvisten Penelope Eckert (2001; 2012) deler opp variasjonsstudier og sociolingvistikken i tre bølger. Her blir forståelsen av relasjonene mellom språk og samfunn snudd på hodet ettersom utviklingen går fra å beskrive språkbrukeren som en passiv bærer av språktrekk (første bølge) til en mer aktiv deltager i språket (andre og tredje bølge), der språket igjen produserer og

reproduserer sosiale forskjeller (Eckert 2012). Det er særlig den andre og tredje bølgen som er sentral i denne oppgavens sammenheng. Den andre bølgen handler om skiftet fra kvantitativ til kvalitativ forskning der bestemte språktrekk ikke bare representerer blant annet kjønn som en makrososiologisk kategori, men at språktrekk dessuten kan konstituere og skape kjønn (Bull 2021: 10-11). Det særegne ved den tredje bølgen til Eckert (2012: 94) er at språkbrukeren deltar aktivt i det sosiale landskapet med den stilistiske praksisen en selv velger. Denne stilen, også kalt indeksikalitet, er alle de lingvistiske ressursene som skaper sosial mening og dessuten identitet (Eckert 2001: 123), noe som Opsahl (2021: 124) påpeker er et relasjonelt og sosiokulturelt fenomen som derfor er særlig fremtredende i interaksjoner med andre. Dermed har vi beveget oss over i det som kalles for det *sosialkonstruktivistiske* perspektivet i sociolingvistikken der vi benytter oss av språket som et verktøy for å konstruere identitet i sosiale interaksjoner med andre (Hårstad, Mæhlum & Ommeren 2021: 40-41). Uttrykket «språklig verktøykasse» synliggjør denne funksjonen som språk har, der vi har et bredt utvalg å velge ut ifra, og der våre valg skaper vår(e) identitet(er) (Bull 2021: 14-15).

2.2. Teoretiske perspektiver

Det er nødvendig med noen begreps- og ordforklaringer når det er snakk om kjønn og språk. Det finnes ulike forståelser av kjønn og hva som er såkalt «kjønna» eller «kjønnsmarkert» språk. For eksempel kan vi skille mellom biologisk kjønn og sosialt kjønn. På engelsk skilles disse to variantene fra hverandre der biologisk kjønn kalles for *sex*, og sosialt kjønn kalles for *gender*. På samme måte som Bull (2021) vil jeg i denne avhandlinga forstå kjønn innenfor begge rammene for å forske mer helhetlig på de språkholdningene jeg finner i datamaterialet mitt om kjønnsnøytrale benevnelser. Særlig ettersom skribentene som regel ikke tydeliggjør dette skillet i sine kommentarer. På 2000-tallet og for denne avhandlingas datamateriale betyr dette også å forske på hva som bidrar til produksjonen av og opprettholdelsen til forestillingen om mennesker som *binære* kjønn, altså kvinner og menn, men også forståelsen av *ikke-binære* og andre kjønnskategorier.

Norsk er et naturlig kjønna språk (Prewitt-Freilino et al. 2011: 269). Dette betyr at vi opererer med et bøyingsystem der vi har grammatisk kjønn, *genus* i motsetning til *sexus*, som viser til det tradisjonelle tredelte bøyingsystemet: hankjønn (maskulinum), hunkjønn (femininum) og intetkjønn (nøytrum). I skriftspråkene nynorsk og bokmål brukes dette systemet på litt forskjellige måter. I nynorsk brukes alle tre genus, og i bokmål kan man benytte seg av både dette systemet, men også et stadig mer utbredt skriftspråk der man bruker *felleskjønn* eller *utrum* (maskulinum for både hankjønns- og hunkjønnsord), og nøytrum

(Opsahl 2021: 125). Her faller femininum inn under bøyingsmønsteret til maskulinum som standard og skaper utrum der kjønnssystemet kombineres og man kan, i mange tilfeller, velge mellom flere mønster som et substantiv kan bøyes etter. Det finnes flere grunner til denne valgfriheten, men den viktigste årsaken er variasjonene vi finner i norske talemål (Berg-Olsen 2017). Kjønnssystemet har slik sett blitt redusert fra tre til to, da særlig i talemål i de urbane delene av landet, men dette viser seg også i valgfriheten som bokmål tillater ettersom genusbruken er mer uklar enn i nynorsk som har et obligatorisk tregenusystem (Busterud, Lohndal, Rodina & Westergaard 2020: 3). Likevel fungerer hankjønn som et slags standard-genus, og nye låneord blir hovedsakelig lagt til i bøyingskategorien maskulinum (ibid.).

Gjennom feministisk språkplanlegging benyttes to ulike strategier for å forsøke å behandle kvinner og menn likt (Wojahn 2015: 38). Den ene handler om å skape kjønnsnøytrale ord gjennom *kjønnsnøytralisering* eller *kjønnsabstraksjon*, altså at vi abstraherer kjønn fra ordet ettersom det ikke er relevant. En del ord i norsk er kjønnsmarkert, altså at det spesifiseres hvilket kjønn det er snakk om i tillegg til genus. Ordene «mann», «far» og «sønn» er hankjønnsord og dessuten kjønnsmarkerte som mannlige, mens «kvinne», «mor» og «datter» kan være substantiv i både hunkjønn og hankjønn, selv om de er kjønnsmarkerte som kvinnelige. I tillegg har vi ord slik som «person» eller «individ» som bøyes i et bestemt genus (maskulinum eller nøytrum), men som likevel omtales som kjønnsnøytrale ettersom de ikke er kjønnsmarkerte og slik sett kan vise til både mann og kvinne, men også til andre kjønnskategorier. Den andre strategien i feministisk språkplanlegging er det motsatte gjennom *kjønns spesifisering*, som gjerne kalles for *feminisering* ettersom det som regel er kvinner og det feminine som blir spesifisert og synliggjort (ibid.: 38). Dette kommer av at kvinner tradisjonelt ikke har vært særlig synlige i språket generelt. Ulike språksamfunn satser gjerne på enten den ene eller den andre strategien, og særlig innenfor de naturlige kjønna språkene slik som norsk, svensk og engelsk brukes kjønnsnøytraliseringsprosessen i størst grad, mens i de kjønna språkene slik som spansk, tysk og italiensk bruker man kjønns spesifisering for å skape en bedre og mer likestilt representasjon av kjønna (ibid.).

Det finnes dessuten noen svakheter ved disse strategiene. Særlig rettes det kritikk mot kjønnsnøytralisering som strategi fordi noen hevder at kjønnsmarkerte maktstrukturer blir usynliggjort i språket, men fortsetter å eksistere under overflaten og i våre språklige forestillinger av verden (Wojahn 2015: 41). Ved å derimot bruke symmetriske versjoner av ordene i sammenhenger der man tidligere har brukt en mannlig generisk form i størst grad, så vil man gjennom en kjønns spesifisering øke representasjonen og inkludering av kvinner i disse språkene (ibid.: 39). Videre er saker som omhandler språk sjelden svart-hvitt, og det finnes

derfor språksamfunn der begge prosessene kan benyttes parallelt, slik som i nederlandsk. Også på norsk blir vi anbefalt av Språkrådet (2003) å benytte oss av kjønnsnøytrale benevnelser så langt som råd, men ellers bruke parallelle betegnelser for å synliggjøre både kvinner og menn. Gjennom en nøytraliseringsprosess vil det kunne sies at norsk fortsetter å fremme skjevheten i språket til fordel for menn og det maskuline ettersom det eksisterer en «male bias» (mer om dette nedenfor) (Prewitt-Freilino et al. 2011: 278). På tross av tidligere forsknings kritikk blir denne strategien lagt til grunn for Statens språkplanlegging.

Kjønnsnøytrale ord kan dessuten ofte bli kjønnsmarkert, og i de tilfeller der dette skjer uten spesiell grunn, er det snakk om en *kjønnsasymmetri* (Prewitt-Freilino et al. 2011: 270). Her finner vi to måter som kjønn blir markert på: for det første ved å skape dobbeltformer eller symmetriske former av ord ved å legge til noen suffiks for å markere at det er ei kvinne eller en mann, og for det andre ved å sette inn enten «kvinnelig» eller «mannlig» foran ordet. Et eksempel på det førstnevnte er benevnelsen *forfatterinne*. På norsk kan vi bruke benevnelsen *forfatter* for begge kjønn ettersom det er en kjønnsnøytral benevnelse, men i andre språk, for eksempel spansk, er det nødvendig å skape et skille mellom *autor* (mannlig) og *autora* (kvinnelig). *Forfatter* er likevel et substantiv i hankjønn og tolkes som en maskulin og generisk benevnelse ettersom vi kan spesifisere kjønn til kvinner ved å legge til suffikset *-inne*. Dette er derfor et tilfelle av kjønnsasymmetri der kvinner synliggjøres, mens det mannlige og maskuline er den generiske formen av ordet. Andre eksempler er å legge til *-trise* og *-ske* som i «servitrise» og «syerske», men også noen mindre utbredte suffiks slik som *-ine* og *-øse* som i «studine» og «massøse» (Bull & Swan 2002: 231). Tidligere var det tradisjonelt å benytte seg av disse kjønnsmarkerte ordene, men i dag har disse feminine suffiksene nærmest dødd ut, og de maskuline formene regnes som å være kjønnsnøytrale benevnelser. Vi finner flest eksempler for kjønnsasymmetri når det gjelder kvinnelige/feminine ord utledet av en mannlig/maskulin form, og kun to eksempler på ord der det maskuline blir spesifisert på samme måte: «enkemann» og «brudgom» (Bull & Swan 2002: 229) På norsk, samt de fleste andre indoeuropeiske språk, vil vi derfor ikke finne eksempler på at *forfatterinne* eller andre feminine benevnelser står som den generiske formen for å omtale både kvinner og menn. Dermed kommer vi inn på den andre måten der kjønn synliggjøres. I språklige uttrykk slik som «mannlig sykepleier» eller «kvinnelig lege» ser det ut til at det finnes et behov for å spesifisere hvilket kjønn som vanligvis forfølger denne type karriere (Prewitt-Freilino et al. 2011: 270). Det er et behov for å si at sykepleier er et kvinnedominert yrke, mens legeyrket domineres av menn. Dette skaper en spesifikk oppfattelse av sosialt kjønn i samfunnet.

Et siste viktig teorigrunnlag for å snakke om kjønn og språk er det som kalles for «false generic» eller «male bias» (Prewitt-Freilino et. al. 2011; Lindqvist, Sendén & Bäck 2016). Falske generiske benevnelse er ord som er utelukkende maskuline eller feminine, for eksempel pronomenet «han», men som likevel brukes som en nøytral benevnelse for andre enn kun menn. Grunnen til at flere også omtaler dette som en mannlig partiskhet, er at de aller fleste falske generiske benevnelse er maskuline. I ulike tekster brukes *han* fremfor *hun* når vi skal si noe om eller til en udefinerbar eller ukjent person. Likevel er det i seinere tid oftere blitt brukt dobbeltformen *han/hun*. Det kan diskuteres hvorvidt dobbeltformen er med på å skape kjønnsnøytralt språk eller ikke ettersom vi som oftest ser den maskuline formen som den førstnevnte og følgelig også som den generiske formen (Lindqvist et al. 2016: 105). Normeringa av det kjønnsnøytrale pronomenet *hen* som opprinnelig kommer fra svensk, er fremdeles oppe til høring i Språkrådet (2022). Dette kan brukes generisk for å unngå å si enten *han* eller *hun* alene, eller for å unngå å bruke dobbeltformen *han/hun* (Lindqvist et al. 2016: 107). I flere av de 40 høringssvarene argumenterer flere avsendere for at *hen* kan brukes når kjønn er irrelevant eller ukjent, men også for å inkludere og synliggjøre personer som ikke identifiserer seg i den binære kjønnskategori. Samtidig har flere motstandere argumentert for at *hen* handler om å innføre et tredje kjønn og å fjerne bruken av *han* og *hun* totalt. Dermed hevder flere av motstanderne av *hen* at det binære kjønnssystemet fjernes til fordel for et avkjønna samfunn. I analysen og diskusjonen vil leseren se lignende eksempler for hvordan innføringen av en kjønnsnøytral benevnelse og *hen* er som å kaste bensin på bålet og skaper en oppheta debatt om kjønnsmarkert og kjønnsnøytralt språk.

3. Metode

3.1 Presentasjon av datamaterialet og mine metodevalg

Mitt datagrunnlag består av nedskrevet tekstmateriale fra et kommentarfelt på det sosiale mediet Facebook. Etersom jeg ønsket å skrive en oppgave om det tidsaktuelle temaet om å skape nye kjønnsnøytrale benevnelser for statlige yrkestitler, har jeg pekt meg ut et kommentarfelt under en nyhetsartikkel om endringen av tittelen «lensmann» til den kjønnsnøytrale yrkestittelen «politistasjonssjef». I dette kommentarfeltet har jeg blitt servert uredigerte meninger om et tema fra skribenter som generelt regnes som ikke-profesjonelle, og som heller ikke er eksperter på det som er temaet i nyhetsartikkelen. Disse ytringene utgjør en type *diskurs* som kort forklart er vår måte å forstå og snakke om verdenen på (Bjørhusdal 2020: 162). I denne oppgaven forteller diskursen meg om de kollektive forestillingene som eksisterer i kommentarfeltet og som «styrer» språkbrukeren.

Diskursanalyse er både en teori og metode som brukes for å analysere den bestemte diskursen. Den kan gjøres på mange forskjellige måter, men til grunn ligger det at man knytter språk og samfunn sammen og at disse må forstås dialektisk: det er et gjensidig forhold av påvirkning der både språk og samfunn er med på å skape de virkelighetsoppfattelsene språkbrukerne har (Palicki 2015: 195). Diskursen kan derfor være en bærer av blant annet holdninger, ideologier, identitet og makt som kommer til uttrykk i kommunikasjon. Diskursanalyse brukes for å avdekke eller bevisstgjøre oss på hvordan språk og samfunn i et samspill kan skape slike ulike forestillinger (ibid.). I dette prosjektet der jeg forsker på språk og kjønn, kan dessuten metoden og teorien kalles for en *feministisk diskursanalyse* (ibid.). Wojahn (2015) har sett på noen tidligere studier av reaksjoner til feministiske språkendringer, og her har han særlig funnet frem til tre sentrale diskursanalytiske studier av offentlig publiserte kommentarer. Her løfter han frem noen argument og strategier som viser seg å gå igjen i disse tidligere diskursanalytiske studiene. Jeg beveger meg dessuten enda dypere inn i det lingvistiske feltet ved å utføre en systematisk språklig analyse, og jeg ser på hvordan diskursen er med på å opprettholde og skape kjønnsforestillinger. Derfor kan denne teorien og metoden i tillegg forklares som en enda mer spesifikk retning innenfor diskursanalysen, nemlig *kritisk diskursanalyse* (Bjørhusdal 2020: 165).

Etersom datamaterialet på 1800 kommentarer utgjør 223 sider i et PDF-dokument, har det dukket opp mange utfordringer og spørsmål underveis. På grunn av oppgavens størrelse bestemte jeg meg for å lese igjennom alle kommentarene og samtidig gjøre et utvalg av de kommentarene som jeg anså som sentrale for oppgaven og for kodingarbeidet. Dette resulterte i et datamateriale på like over 500 kommentarer og 70 sider med skjermdump. Etersom jeg da

sitter igjen med et betydelig mindre datamateriale, har jeg gått tilbake ytterligere enda en gang for å sjekke at jeg har gjort et godt nok utvalg. Ved å nærlese kommentarene to ganger og å søke opp enkeltord i dokumentets søkemotor underveis i analysearbeidet kan jeg derfor hevde at jeg har gjort en tilstrekkelig jobb i innsamlingen av datamateriale. Grunnen til at antallet relevante kommentarer er såpass lite, kommer kort sagt av at det er svært mange kommentarer som enten beveger seg utenfor denne oppgavens tema eller som ikke tilfører noe nytt til datamaterialet. For eksempel finner jeg tilfeller av at skribentene støtter hverandre i form av å skrive “ja”, “word” eller “den var god”. Da har jeg ikke sett nødvendigheten eller nytten av å skulle inkludere slike kommentarer i kodingen annet enn at jeg har notert ned at kommentaren har fått støtte fra andre. Mine valg kommer derfor av at den type diskurs som føres i et kommentarfelt ikke bare legger til nye kommentarer som utdyper eller legger til flere argument, det er også en type diskurs der skribentene kan uttrykke seg gjennom emoji'er og korte kommentarer. Derfor har jeg kunnet velge ut og dykke inn et datamateriale som er langt mindre enn det totale antallet kommentarer, men som likevel trekker frem de viktigste argumentene og språkholdningene.

Kommentarfeltet på Facebook har sin helt egen oppbygging og syntaks. Datamaterialet er bredt og inkluderer multimodal tekst skrevet av skribentene, samt reaksjoner til ytringene slik som likerklikk og latter-emoji'er. Slik viser skribentene støtte eller motstand i form av emoji'er og korte kommentarer, og i form av ny informasjon og nye argument til selve innlegget eller andres kommentarer. Enda mer innviklet kan analysen bli ettersom man kan legge igjen en kommentar til kommentarens kommentar. Her har det derfor vært viktig for meg å holde tungen rett i munn for å følge med på hvem som kommenterer hva. Særlig ettersom det later til å være et litt vanskelig system som selv ikke skribentene har fullstendig kontroll på. Den første utfordringen var derfor å finne ut av hvordan jeg skulle behandle dette omfattende datamaterialet.

3.2 Metodeteori

I dette arbeidet har jeg blant annet støttet meg til Aksel Tjora sin *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2021). Han introduserer den såkalte stegvis-deduktive induktive metoden (SDI) som utgjør en empiridrevet metode basert på *åpen koding* fra Grounded Theory av Glaser og Strauss (1967). Grounded Theory, eller «erfaringsbasert teori», som metode kan brukes på flere forskjellige måter, og jeg har funnet ut at både noen av denne metodens premisser og Tjora (2021) sin versjon har passet godt for mitt arbeid. Kort sagt handler SDI-metoden om å skape empirinære koder ut ifra det kvalitative datamaterialet, dernest å lage noen kodegrupperinger

som samler disse kodene, og til slutt konseptutvikling og teoriutvikling (det jeg kaller *temaer*) basert på funna fra dette arbeidet. Metoden har vært en praktisk tilnærming for hvordan jeg steg for steg har kunnet arbeide med datamaterialet. SDI-metoden er, i likhet med Grounded Theory, basert på datamaterialet og forklares som *empiridrevet* eller *empirinær*. Med andre ord: Jeg har latt datamaterialet være utgangspunktet for prosjektet i sin helhet, i alt fra teori og metode til analyse og diskusjon.

Imidlertid erfarte jeg raskt at empirinærkoding er et tidkrevende arbeid og at det ikke nødvendigvis trenger å være slik at jeg må inkludere alle 1800 kommentarer i kodingen. Ettersom kodene utarbeides på denne måten, visste jeg at jeg ville ende opp med et svært omfattende materiale. Som følge av at dette er en sosiolingvistisk studie, er det likevel viktig at jeg inkluderer faktisk språkbruk og direkte sitat gjennom en empirinær metode slik at validiteten og etterprøvarheten bevares, i tillegg til troverdigheten til meg som forsker og mitt arbeid i sin helhet (Bakkevoll & Somby 2021: 384, med referanser). Selv om den omfattende kodingen har vært overveldende, har det dermed gjort det mulig å bevare ytringenes innhold samtidig som jeg har arbeidet med å bryte dem ned og analysere datamaterialet. Tjora (2021) skriver om kvalitativ forskning generelt, og ettersom han selv og de eksemplene han inkluderer i boka, er fra særlig sosiologi og antropologi, har ikke denne metoden alene vært tilstrekkelig for min sosiolingvistiske studie. Derfor har jeg inkludert Grounded Theory.

Glaser og Strauss (1967: 101-102) forteller om særlig tre forskjellige metoder for å analysere kvalitative data. Den første er en fastsatt og streng prosess der forskeren først koder og så analyserer. Den andre er en noe løsere prosess hvor man koder og analyserer samtidig for å utvikle nye teorier. Den tredje alternative metoden kalles for *the constant comparative method* som kombinerer disse to tradisjonelle metodene med det de kaller en *constant comparison* (ibid.: 102). Dette premisset handler om å utføre en kontinuerlig sammenlikning av de ulike delene av arbeidsprosessen, altså kodene, kodegruppene og konseptene, ut ifra det datamaterialet man har valgt ut. Derfor har jeg også jobbet ut ifra premisset om *theoretical sampling* der man gjør et utvalg underveis i datamaterialet med ønsket om å utvikle sin egen teori som også former seg underveis basert på empirien (ibid.: 45). Dette førte til de valgene jeg har gjort som beskrevet ovenfor. Ettersom dette er en gjennomgående sammenlikning, vil man være nødt til å nå et metningspunkt der analyseringen av datamaterialet stopper opp og man ikke lenger finner frem til noe vesentlig nytt (ibid.: 61). Jeg nådde mitt metningspunkt når jeg ikke lenger fant frem til noen nye funn i form av koder, kodegrupper eller temaer ut ifra den gjennomgående sammenlikningen av datamaterialet.

Jeg fant raskt ut at et enkelt tekstbehandlingsprogram som Microsoft Word var formålstjenlig for mitt prosjekt, og at det av ulike hensyn ikke var nødvendig å benytte et analytisk kodingsprogram for innsamlingen av datamaterialet. Jeg startet kodingsarbeidet med å skape unike og empirinære koder for hver enkelt kommentar fra mitt utvalg i datamaterialet. Med dette mener jeg at dersom en skribent har skrevet «dette er idioti» i sin kommentar, så har koden blitt til «dette er idioti». Slik har jeg kunnet fange opp hva det er skribentene sier helt konkret og forsøke å finne frem til hva det er de mener seinere i analysen. Ved å utføre et nøye kodingsarbeid basert på empirisk nærlesing er målet å la sine forventninger til funna ligge igjen så langt det lar seg gjøre. Helt objektivt blir arbeidet selvsagt ikke ettersom man som regel har gjort seg opp noen tanker om hva man vil finne i datamaterialet. Dette er likevel en viktig del av innsamlingen av data der jeg i tråd med Grounded Theory ønsket å finne frem til de kommentarene som kunne hjelpe meg i å gjennomføre en studie av språkholdningene til kjønnsnøytralisering av et stereotypisk mannlig yrke. Jeg vil ikke kunne legge fra meg mine egne forventninger om hva det er jeg tror jeg kommer til å finne i kommentarfeltet, og enhver forsker vil gå inn med sine egne tanker om hvilke «type»-mennesker og hvilke syn som trer frem i et kommentarfelt. Åpen koding har dermed gjort min studie bedre rusta til å ivareta mest mulig av empiriens eget innhold uten mine subjektive forventninger om hva jeg ville finne.

Det andre steget var som sagt kodegruppering der jeg skulle samle og gruppere kodene inn i noen overordna kategorier. Til å begynne med så dette ut til å være den enklere delen av arbeidet med datamaterialet, men på grunn av den gjennomgående sammenligningen med kodene fant jeg stadig nye måter å gruppere funna mine i kodegruppene på. Etter mange utkast for hvilke kodegrupper som kunne passe best for å vise frem de viktigste funna i datamaterialet, fant jeg disse kodegruppene som gikk igjen: 1) debatten om lensmannstittelen og kritikk mot den nye benevnelsen, 2) kritikk av andre ord og benevnelser, 3) det etymologiske argumentet, 4) det historiske argumentet, 5) tittelendringens innvirkning på likestilling, 6) språket som representasjon eller skaper av kjønn, 7) kritikk av ressursbruken, og 8) kritikk av de som står bak endringen og den pågående debatten. Underveis i arbeidet oppdaget jeg at en del av kodegruppene hadde noen fellestrekk og ble overlappende temaer, så dermed grupperte jeg de åtte kodegruppene inn i noen over- og underkategorier eller hovedtemaer. Datamaterialet er til tider mangfoldig og inkluderer flere koder i én og samme kommentar. Langt ifra alle skriver kort og konkret at «dette er idioti». Mange kommentarer er lange og inneholder flere meninger og holdninger om flere ulike temaer. Dermed har jeg ofte måttet lage flere koder til en og samme kommentar. Da har det passet særlig bra å utføre den empirinære koding og så samle noen beslektede kodegrupper i samme kategori eller tema i oppgaven. Disse funna fra analysen må i

tillegg kunne settes i sammenheng med teori og tidligere forskning, og dette gjør jeg både underveis i analysen og i et avsluttende diskusjonskapittel. Dette er det avsluttende steget ved SDI-metoden og kalles for en *abduktiv* tilnærming (Tjora 2021: 234). Her utarbeides konsepter, altså at jeg forsøker å si noe om hva det er funna handler om og å trekke inn relevant teori for å gjøre studien mer generaliserbar (ibid.: 246).

3.2 Mine forskningsetiske valg

Internettforskning, særlig på kommentarfelt, er fremdeles i 2022 en relativt lite anvendt forskningsmetode. Den diskursen som utspiller seg i kommentarfelt er en form for tekst som verken hører hjemme under det som heter *regulerte tekster*, slik som en avis som blir korrekturlest og sett igjennom før publisering, eller *uregulerte tekster*, slik som en dagbok eller et personlig brev (Rathje 2013: 336). Skribentene i kommentarfelt skriver «uten filter» og er på mange måter midt mellom anonyme og identifiserbare, samt at det de skriver, er verken privat eller offentlig (ibid.). Det er derfor en del etiske valg å ta i kommentarfeltsforskning.

Teksten *Forskningsetisk veileder for internettforskning* skrevet av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) legger frem noen viktige etiske retningslinjer som forskeren på internett og sosiale medier må forholde seg til. Blant annet står det at det er viktig å skille mellom *ytringens offentlighet* og *informasjonens sensitivitet*: «Ytringen kan være fremsatt privat *eller* offentlig, og innholdet kan være personlig *eller* generelt» (NESH 2018: 9-10). I mitt datamateriale finner jeg eksempler på at innholdet både kan være noe personlig ettersom informantene ytrer seg om egne holdninger og meninger til en sak, men det kan også være generelt og ikke nødvendigvis fremme en spesifikk og personlig mening. Jeg regner likevel disse kommentarene som ment for offentligheten og ikke som noe privat anliggende som burde holdes skjult for andre utenfor kommentarfeltet. Dette er fordi det er skrevet i en åpen side (NRK Nyheter) der alle med en Facebook-profil kan kommentere og dessuten lese andres kommentarer. Dette er likevel ikke en selvsagt beslutning, og derfor har jeg måttet undersøke kommentarfelts- og internettforskning ytterligere.

Videre i veilederen fokuserer man særlig på begrepet *forventet offentlighet* «som innebærer at informasjonen ikke nødvendigvis er offentlig selv om den er åpent tilgjengelig» (NESH 2018: 6). Dette er særlig relevant for mitt datamateriale som er lagt ut på et sosialt forum som kan ligge i grenseland av å være offentlig og privat, og veilederen trekker frem Facebook som et eksempel på hvordan nye dilemmaer rundt dette har dukket opp (NESH 2018: 7). Er det slik at skribentene i kommentarfeltene skriver ut ifra en forståelse av at det er tilgjengelig for offentligheten, eller tenker de at det de skriver er noe mer privat og utilgjengelig

for offentligheten? Facebook og andre sosiale medier kan nemlig ses på som ikke bare et nettsted, men som et sted, et samfunn eller et virtuelt fellesskap, og her kan forskere gjennomføre noen ganske interessante observasjonsstudier (Tjora 2021: 98). Det kan både være et sted for anonymitet og for gjenkjennelse ettersom det kan bli nærmest et eget samfunn der folk ser ut til å kjenne hverandre fra det virkelige eller det virtuelle liv. Dette fant jeg noen eksempler på i eget datamateriale slik som i skjermdumpen nedenfor:

Her er det to skribenter som «snakker sammen» og den ene personen uttrykker en fellesskapsfølelse ved å skrive «du og jeg» og «vi». Dessuten skriver personen at de «løser ofte verdensproblemer», noe som kan se ut til å bety at de har snakket sammen i kommentarfelt før. Mest sannsynligvis skriver disse to hver sin kommentar på ulike steder i verden på hver sin mobil eller pc, og dermed er det en viss avstand mellom skribentene. Denne avstanden kjennetegner sjangeren kommentarfelt (Rathje 2013: 335).

Innlegget og kommentarfeltet på Facebook er offentlig og åpent, og dette er hovedårsaken til at jeg i samråd med veileder bestemte meg for at det ikke er nødvendig å verken informere eller spørre om samtykke fra Norsk senter for forskningsdata (NSD) eller profilene bak kommentaren. Likevel har jeg heller ikke tatt denne beslutninga uten å reflektere godt over saken eller å undersøke forskningsmetoden nærmere. Ut ifra NESH sin veileder ovenfor skal forskeren vise nødvendig hensyn og utøve god forskningsetikk. Det er de samme forskningsetiske kravene som gjelder ved forskning på sosiale medier og internett, som det er på forskning som involverer mennesker generelt (NESH 2018: 5). Følgelig er det opp til forskeren, meg i dette tilfellet, å ta veloverveide og reflekterte valg ut ifra de grunnleggende forskningsetiske normene og retningslinjene.

Min viktigste oppgave er å ivareta deltakernes verdighet og integritet. Ifølge NESH vil det å fjerne opplysninger om personene fra datamaterialet under innsamlinga, i analysen eller før publisering bety at forskeren har aidentifisert informantene (NESH 2018: 16). Personene bak kommentarene i min oppgave er derfor ikke fullstendig anonyme, men aidentifisert ettersom jeg har tegnet over både navn og profilbilde og inkluderer ikke annen informasjon enn ytringene fra skribentene. Som følge av dette har jeg tatt et bevisst valg fra første stund om å behandle skribentene som «ansiktsløse» informanter. Dette har innebåret at jeg ikke har inkludert navn, utseende, alder, utdanning, kjønn (bortsett fra i noen få tilfeller der dette er nødvendig for analysen av kommentaren) eller annet. Jeg har heller ikke kartlagt deres aktivitet i kommentarfeltet på noen måte. Det kan hevdes at jeg potensielt har gått glipp av nyttig informasjon til analysen ved å ta disse valgene. Likevel vil jeg argumentere for at jeg på denne måten har bedre kunnet unngå å skape forutinntatte meninger om de ulike skribentene. Det ville dessuten ha vært problematisk å skulle fått verifisert informasjonen ettersom jeg ikke har mulighet til å vite for sikkert at skribentene ikke lyver eller gjemmer seg bak et falskt navn og en falsk Facebook-profil.

Internettet er dessuten stort og har utviklet seg til å ha flere søkemotorer og dermed ulike måter for å kunne koble sammen bestemte sitat til den rette personen bak ytringen. Skulle noen dermed virkelig ha behov for eller lyst til å søke seg frem til hvilken Facebook-profil det er som har sagt det ene eller det andre fra datamaterialet jeg har inkludert i denne oppgaven, så er det sannsynlig at man ville funnet frem til det på et eller annet vis. Likevel er ikke disse kommentarene og heller ikke profilene skjult fra offentligheten. For å lese kommentarfeltet må man riktignok ha en Facebook-profil, men dette er svært vanlig å ha i dag på tvers av befolkningen. Den første og den siste kommentaren ble dessuten lagt til for 27 uker siden da jeg lastet ned datamaterialet i januar 2022. På Facebook kan man velge å redigere og å slette egne kommentarer, og dermed har personene hatt tilstrekkelig antall uker på seg til å tenke over om de ønsker at noe de har skrevet på nett kan kunne leses og oppsøkes av andre, både kjente og ukjente.

4. Analyse

Ved hjelp av tidligere forskning og øvrig relevant teori vil jeg analysere hvilke argument og språkholdninger jeg har observert i datamaterialet. Særlig vil jeg trekke frem noen hovedargumenter som har vist seg å gå igjen i tidligere diskursanalytiske studier av reaksjoner til feministiske språkendringer (Wojahn 2015: 44-45). Dette er forskning publisert på 80- og 90-tallet, og slik sett er det både interessant og kritikkverdig at reaksjonene som dukker opp i mitt eget datamateriale over 40 år seinere, understreker at motstanderne av tittelendringen bruker de samme typene argumentasjon fremdeles. Det finnes mange mulige temaer som kan analyseres, og jeg kunne ha trukket frem enda flere funn i dette kapittelet enn hva jeg har valgt å gjøre. Imidlertid tillater ikke rammene for dette prosjektet at jeg forfølger alle disse mulighetene. Jeg har følgelig forsøkt å utdype de funna som svarer på problemstillingen og som jeg opplever som mest relevante ut ifra empirien i sin helhet. Analysen er strukturert ut ifra fem kapitler der de ulike kodegruppene står enten uttrykt i overskriften (kapittel 4.1 og 4.2) eller som underoverskrift.

Jeg har valgt å ikke skape et hovedskille mellom skribentene som enten for eller mot tittelendringen. Dette er fordi jeg anser en slik oppdeling som altfor vid og dermed lite hensiktsmessig for oppgavens formål ettersom jeg har et stort datamateriale å gjøre rede for. Følgelig vil jeg inkludere kommentarer fra både forkjemperne for og motstanderne av tittelendring side om side, men ikke nødvendigvis rettfærdig fordelt. Datamaterialet er ikke todelt, men består av ulike grader av forkjempere og motstandere når det gjelder tittelendringen «politistasjonssjef» eller andre kjønnsnøytrale benevnelser generelt. Mitt prosjekt er en kvalitativ tilnærming der jeg går i dybden på disse ulike typene «ja» og «nei», «tja» og «vet ikke». Det er altså ikke alltid like lett å si om en skribent er for eller mot tittelendringen. Dette henger sammen med det jeg allerede har omtalt i metodekapittelet som å være et sammensatt datamateriale. Det er likevel merkbart flest motstandere i kommentarfeltet, og dette påvirker hvilke funn jeg har å legge frem i analysekapittelet. Kapitlene under har dessuten noen steder gjenbruk av de samme kommentarene, og dette er fordi skribentene ofte inkluderer flere påstander og argument i én og samme kommentar. Dette illustrerer det komplekse og sammensatte datamaterialet ytterligere.

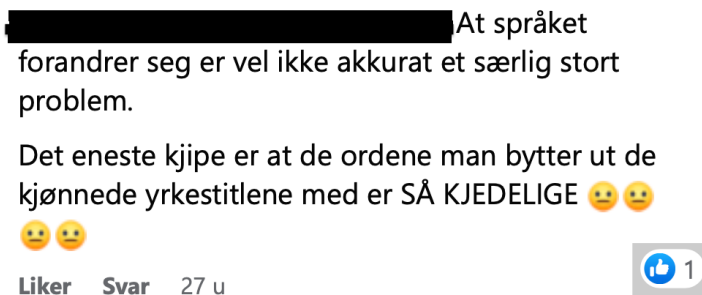
Jeg legger frem både sitat og skjermdump for å vise frem kommentarene. For å spesifisere hva som er skribentenes egne ord og sitat fra datamaterialet, har jeg valgt å bruke en egen type anførselstegn: "...". Dermed vil den oppmerksomme leser antageligvis oppdage diverse skrivefeil som ikke er blitt rettet opp i. I utdragene jeg løfter frem i løpende tekst har jeg inkludert bokstaver og tegnsetting, men utelatt eventuelle emoji'er. Dersom disse har vært

et viktig poeng for analysen har jeg imidlertid beskrevet hva slags emoji som har blitt brukt. Datamaterialet står ellers slik det faktisk har blitt skrevet og publisert, både i skjermdumpene og i løpende tekst. I de fleste andre tilfellene i oppgaven benytter jeg meg av disse anførselstegnene: «...». De brukes på et mer normalt vis for å vise til andre kilder og forskeres ord, samt i de tilfeller der mine egne ord behøver anførselstegn. Slik skiller jeg enda tydeligere mellom hva som er min analyse og mine ord, og hva som er skribentenes ord.

4.1 Debatten om lensmannstittelen spesifikt og kritikk mot den nye benevnelsen

“De kunne ha kommet opp med noe bedre enn politistasjonssjef”

Etter å ha sortert kommentarfeltet slik at de eldste kommentarene stod først, ble mitt første møte med datamaterialet kommentarer om den nye benevnelsen «politistasjonssjef» som erstatter tittelen «lensmann». De fleste av disse kommentarene uttrykker negative holdninger og kritikk til den nye benevnelsen spesielt, men også til å gjennomføre kjønnsnøytrale tittelendringer generelt. Jeg finner rundt ti kommentarer om at tittelen er “kjedelig” eller at “de kunne ha kommet opp med noe bedre enn politistasjonssjef”. Dette er kommentarer fra både motstanderne og forkjemperne av endringen som synes at forslaget ikke er særlig optimalt:

Denne skribenten uttrykker aksept for at «lensmann» er en kjønnsmarkert yrkestittel, og skriver dessuten at det går greit å endre til en kjønnsnøytral benevnelse. Likevel uttrykker skribenten skuffelse og motstand mot den nye benevnelsen og andre kjønnsnøytrale endringer fordi de er “SÅ KJEDELIGE”. En annen skribent skriver at “Politistasjonssjef er vel og bra det, men ikkje på langt nær like kult!”. Den tradisjonelle tittelen har altså noen assosiasjoner av å være en «kul» eller interessant tittel, mens den nye benevnelsen ikke er en god nok erstatting. Jeg finner dessuten mindre seriøse forslag slik som “Hva med ‘Badass motherf-ing crimefighter’?” og andre sarkastiske kommentarer om at “det nye navnet klinger så bra! Kjønnspolitisk og estetisk kjempeseier!”. Sett i sammenheng av at skribentene før og etter disse ytringene har en negativ

opplevelse av den nye benevnelsen, og særlig ut ifra den siste skribentens bruk av utropstegn, forstår jeg kommentarene som en latterliggjøring av den nye benevnelsen. Latterliggjøring har blitt forstått i tidligere forskning som å være den type argumentasjonsteknikk som går igjen mest i reaksjoner til feministisk språkendring (Wojahn 2015: 45). Dette er som regel reaksjoner fra både forkjempere og motstandere som ikke har noe særlig substansiell argumentasjon og innhold ved seg (ibid.), men som jeg tolker som å være en strategi for å ta kontroll over diskusjonen fremfor å bli med på å diskutere eller overbevise andre om egne meninger i saken.

Andre skribenter går mer inn på selve formen av ordet. Først og fremst er det en håndfull skribenter som mener at tittelen ikke er forståelig nok fra før av. En skribent skriver dette: «kall det bare lens! For det vet jo alle hva er?». Flere viser en tilsvarende feiloppfattelse av hvordan ordet «lensmann» kan deles opp i selvstendige *morfem*, altså ordets minste bestanddeler. Disse skribentene deler opp tittelen i to ord, *lens* og *mann*, der det egentlig er tre morfem: *len-*, *-s-* og *-mann*. Dette kan være fordi man ikke har en god nok forståelse for sammensettingen av ordene, eller det kan være et virkemiddel i seg selv ved at dette er en overdrivelse for å få frem et poeng om at tittelen burde endres. «Politistasjonssjef» beskrives på den annen side som “for tungvint å uttale” og det er en felles oppfattelse blant disse skribentene at det er en “klønete benevnelse”. Derfor kommenterer en person at det burde heller hete “politisjef” som en kortere versjon av yrkestittelen. Det er altså særlig økningen av antall stavelser som later til å skape denne litt kronglete formuleringen, og flere mener at dette vil føre til at det tar lenger tid før yrkestittelen blir innarbeidet i språket. Dette ser jeg særlig fra kommentaren fra en som synes at det nye ordet ikke “ruller lett på tungen”, men som likevel sier: “jaja, vi blir vel vandt til det om noen tiår...”. Endringen vil altså gradvis bli innarbeidet selv hos dem som ikke liker ordet særlig godt, ifølge skribenten. Dette påpeker også en skribent som er en forkjemper for endringen der hen skriver “Høres bare rart ut fordi vi ikke er vant til det. Det blir vanlig for neste generasjon. Forandring fryder”. Både fra forkjemperne for og motstanderne av endringen finner jeg dermed språkholdninger som forteller at de fleste synes at den nye benevnelsen ikke er et særlig bra alternativ, og enten har de bestemt seg for at “Personlig vil jeg bruke lensmann til mine dagers ende”, eller at det bare vil ta litt tid før endringen er å se og høre, og at vi blir vant til den nye benevnelsen uavhengig av om den regnes som «bra» eller «dårlig».

Debatten beveger seg videre over til å kunne handle om de mer praktiske endringene. En skribent skriver at “Ein lensmann hadde liksom ansvar for sitt område i tittelen, ikkje berre eit bygg... på ein måte”. Dette er et eksempel som peker på noen av skribentenes forvirring rundt den nye benevnelsen «politistasjonssjef». En annen skribent trekker også frem noen mulige konsekvenser for de organisatoriske betydningene av endringene:

Sikkert fint og flott for de som bryr seg. Men det var liksom forskjell på Politistasjonen og Lensmannskontoret før. Nå blir det jo flere politistasjoner under en politistasjon?
Eller hva skjer med politistasjonene som allerede er da? Blir de endret til noe annet da, for at det fremdeles skal være forskjell på dem?

Liker Svar 27 u

Som denne kommentaren illustrerer, så dukker det opp mange spørsmål rundt endringen og hva den vil bety for de andre yrkesstillingene og ulike stasjonene innenfor politiet. En skribent skriver ut ifra en lignende opplevelse at “Politiet har ingenting med lensmannen å gjøre. Politiet har extreme sorteringsproblemer”. Dette kan bety at endringen av benevnelsen kan fremstå litt rotete for folk ettersom det samtidig kommenteres at politiets oppdeling allerede er vanskelig å forstå. Hvem som er lensmann og hva hen gjør, samt hvordan politiet er satt sammen, er altså ikke åpenbart for alle i kommentarfeltet, og diskusjonen om den nye yrkestittelen synliggjør dette. Videre trekkes også nærpolitireformen inn og står som en mer usaklig eller eskalerende utvikling i debatten om tittelendringen. Selv om jeg velger å ikke gå nærmere inn på den her, så eksemplifisere denne type avsporing fra debattens saklighet hvordan kommentarfeltet kan bevege seg fra det spesifikt språklige til langt videre samfunnsmessige og politiske aspekter. På samme måte vil dette analysekapittelet gå fra det spesielle til det generelle i datamaterialet.

4.2 Kritikk av andre ord og benevnelser

“Hva blir det neste som skal endres og bli kjønnsnøytralt?”

I denne oppgavens datamateriale er det mange skribenter som undrer seg over om «hva blir det neste?», og disse ulike ordene og benevnelsene som dras frem utgjør datamaterialets andre kodegruppe. Spørsmålet skrives i betydningen av å undre seg over hvilke andre ord og yrkestitler som vil bli gjennomført nå som lensmannstittelen har blitt endret. Motstanderne av endringen ramser opp flere ulike ord som ender med *mann*, og de ytrer da enten eksplisitt eller implisitt at de lurer på hva som vil skje med alle disse ordene:

Hva med kjøpmann?
Alt-mulig-mann?
Handymann?
Hva med første og andremann?
Tre og firemannstelt?
Underbemannet?
Osv... Finnes det ikke bedre ting å bruke tiden på?
Hvem synes dette er diskriminerende?

Liker Svar 27 u

Dette er et retorisk virkemiddel som ofte blir brukt i politiske diskusjoner kalt «whataboutism» i moderne tid, men som er en eldre retorisk strategi kalt «tu quoque» (Dykstra 2020: 2). Strategien handler kort sagt om at personen som blir anklaget forsvarer seg selv ved å rette kritikk tilbake til den andre. Det kalles et personargument der man hevder at den andre ikke er noe bedre selv, eller til og med verre, og slik havner den egentlige debatten i bakgrunnen (Karlssen 2015: 82). Det ligger dessuten i ordet at «whataboutism» handler om å trekke inn nye temaer og nye eksempler for å avlede diskusjonen om en sak ved å si «Hva med ...?», altså «What about...?» på engelsk, etterfulgt av andre eksempler for å unngå å svare på anklagen. I kommentaren ovenfor forsøker skribenten dermed å fjerne fokuset fra den konkrete tittelendringen og heller peke på hvor stort og omfattende dette prosjekt kan bli. Et slikt argument viser seg å gå igjen i tidligere studier der motstanderne hevder at endring er for vanskelig, upraktisk eller annet (Wojahn 2015: 45). Ved å trekke frem andre benevnelser og mer dagligdagse ord ser det ut til at målet med strategien er overbevise «de andre» om at kjønnsnøytraliseringsprosessen er altfor omfattende og unødvendig. Strategien brukes nærmest som en overdramatisering og krisemaksimering for de mulige konsekvensene tittelendringen kan få, ikke bare for andre benevnelser og ord, men også for mer samfunnsmessige endringer. Dette så vi også ovenfor i diskusjonen om hvilke konsekvenser endringen kan få for hva vi skal kalle politiets ulike avdelinger.

4.2.1 Feiloppfatningen av ulike ords bestanddeler

Både motstanderne og forkjemperne trekker frem ord som kan bli oppfatta som kjønnsmarkerende. På samme måte som forslagene til «lensmann» ovenfor blir andre ord også delt opp i det som blir oppfatta som ulike morfem for å belyse kjønnsmarkerende ord. En skribent kommenterer for eksempel at hen synes det er “på tide at man tar tak i stortingsrepresenTANTER og endrer også dette til kjønnsnøytral tittel”. «Stortingsmann» har vært den historiske og tradisjonelle tittelen, men den har blitt endret til den kjønnsnøytrale

benevnelsen «stortingsrepresentant». Det er derfor et sarkastisk virkemiddel at skribenten har delt opp ordet og trukket ut *tante* som et kjønnsmarkert ord. Enda en skribent gjør det samme ved å kommentere at hen alltid har vært “misfornøyd med lensmannsbetjentene. Kunne det ikke også vært lensmannsbetguttene?”. Også denne skribenten trekker frem et kjønnsmarkert ord, *jentene*, i den ellers kjønnsnøytrale benevnelsen «betjentene». Det kan se ut til at flere av motstanderne har en tanke om at argumentene til forkjemperne har blitt utarbeidet på samme måte: ved å finne frem til ulike ord og benevnelser der man kan finne kjønnsmerkerte ord slik som *mann*, og på denne måten hevde at benevnelserne eller ordet ikke er kjønnsrettferdig. Slik kan strategien med å trekke inn flere eksempler være en måte å både gjøre narr av forkjemperne og endringen på. Disse kommentarene er derfor en form for nedgradering eller latterliggjøring av forkjemperne for tittelendringen (Wojahn 2015: 45). Likevel er det ikke slik at ordet «representanter» kan deles opp som *represen* og *tanter*, og heller ikke «betjentene» til *bet* og *jentene*. Dette er imidlertid sannsynligvis ment for å overdrive og være sarkastisk, så om skribentene har en bevissthet rundt hvordan ordene egentlig er satt sammen, er ikke lett å si.

4.2.2 Hva med nordmann?

Jeg finner videre noen ord og benevnelser som går igjen i datamaterialet og som passer inn i denne kodegruppen som eksempler på «de neste» mulige endringene. «Nordmann» er ett av disse, og det omtales rundt femten ganger i ulike kommentarer. Fra flere på motstandernes side undrer de seg over hvor lenge de får “lov” til å kalle seg nordmann, og de uttrykker dermed en bekymring for autoritetenes makt til å regulere språkbruken og følgelig forby ulike ord og uttrykk som kan oppleves som sexistiske (Wojahn 2015: 44). Derfor kan en del av motstandernes kommentarer som trekker inn andre ord og uttrykk være eksempler på en bekymring og redsel for at ytringsfriheten skal bli tatt fra dem. En annen skribent uttrykker at «lensmann» og «nordmann» er to sider av samme sak: “Latterlig,hva er galt med lensmann,heter det ikke også nordmann!”. Derimot hevder noen av forkjemperne at det finnes grunner til å endre yrkestitler og ord som inneholder *mann* fordi kvinner ikke kjenner seg igjen i en slik språkbruk. Noen av skribentene som uttrykker at de er kvinner, opplever det derfor som feil å kalle seg for «nordmann»:

Når det gjeld nordmann, forresten, har eg aldri kalla meg sjølv dette. Kjem nok heller aldri til å gjere det. Det betyr ikkje at eg tenkjer at eg er imot ordet, men eg berre nemner for deg at det ikkje er naturleg for meg, som kvinne, å kalle meg nordmann.

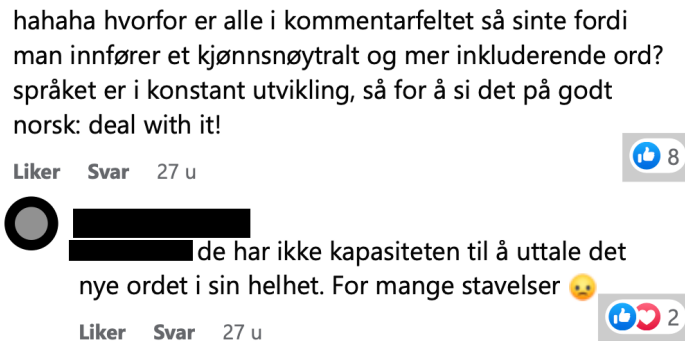
Liker Svar 27 u

Her retter skribenten søkelyset på språket som hovedsakelig viser til det mannlige som standard, og sjelden det kvinnelige. Problemet, ifølge skribenten, ligger i at hun ikke kjenner det som “naturleg” å kalle seg selv for et ord med *mann* i seg. En annen skribent benytter seg av feminiseringsstrategien ved å si at “å bruke -kvinne som ending eller kjønnsnøytrale varianter er heilt naturleg for meg. Kostar meg ikkje ein kalori i det heile tatt!”. Å omtale språk som noe «naturlig» er et uttrykk for ideologi: samfunnets ideer og tanker for hva som er vanlig eller naturlig (Blakar 2006: 267). For disse kvinnelige forkjemperne er argumentet om å kalle seg selv for ord og benevnelser med «kvinne» som naturlig noe definerende ved skribentenes holdninger for hvordan de selv definerer, opplever og forstår virkeligheten (ibid.). De kjenner seg ikke representert i samlebetegnelsen «nordmann» og ønsker derfor andre alternativer for å synliggjøre at de ikke er menn. Jeg finner fire kommentarer som bruker ordet “nordkvinne”, men tre av disse er ikke ment seriøst. Kun én skribent uttrykker eksplisitt at hun velger å bruke «nordkvinne» fremfor «nordmann», for heller ikke i kommentaren fra skjermdumpen ovenfor skriver skribenten at hun kaller seg selv for «nordkvinne». Hun skriver likevel videre: “kjenner eg er såpass fleksibel kognitivt at det kan gå helt fint å kalle meg for ‘norske’”. På samme måte som vi på norsk kaller andre for en «svenske» eller en «danske», foreslår denne skribenten derfor at vi kan omtales som en “norske”. Disse to forslagene viser hvordan man kan skape et kjønnsrettferdig språk ved å enten bruke både *kvinne* og *mann* (kjønns spesifisering), eller at man kan erstatte ord og titler med et mer kjønnsnøytralt ord (kjønnsnøytralisering). I dette tilfellet og i de følgende, ser ut til at det er det kjønnsnøytrale alternativet som brukes mest og får mest støtte fra forkjemperne.

Kommentarfeltet om den kjønnsnøytrale endringen for lensmannstittelen og for andre benevnelser og ord begir seg inn på en dypere diskusjon om våre kognitive evner. I den forrige kommentaren hevdet en av forkjemperne at hun har en god nok kognitiv fleksibilitet til å ikke bruke de maskuline generiske formene, men heller finne frem til andre benevnelser og ord som i større grad representerer hennes identitet som kvinne i språket. Skribenten antyder at det ligger

en kobling mellom uvilje og motstand, og til de kognitive evnene man har for å benytte seg av andre og nye benevnelser. Også motstandernes kritikk av den nye benevnelsen av å være for vanskelig og for tung å uttale blir latterliggjort på denne måten:

Noen av forkjemperne skriver nedlatende kommentarer og latterliggjør motstanderne på denne måten. Dermed uttrykker forkjemperne at dersom man er for en kjønnsnøytral endring og at man mestrer å inkludere disse i egen språkbruk, betyr det at man er «smartere» enn motstanderne. Denne nedlatende forklaringen blir et motargument til motstandernes til tider så sinte kommentarer og anklager om at kjønnsnøytralisering er unødvendig og skjer på grunn av det såkalte “krenkehysteriet”. Dette handler om å beskyldre andre for å føle seg såret eller diskriminert uten at det er tilstrekkelig grunnlag for å bli det. Dette er et gjennomgående argument fra motstandere av språkendringer der man hevder at språket, i dette tilfellet yrkestittelen, er ikke diskriminerende eller sexistisk i seg selv, men at de som ønsker endring feiltolker benevnelsen og «overreagerer» (Wojahn 2015: 44). Som oftest er det motstanderne som beskylder forkjemperne for å ville ha endring kun på grunn av at de føler seg «krenket», men i kommentaren nedenfor kastes argumentet tilbake til motstanderne:

Skribenten hevder at det tvert imot er motstanderne av endringen som kan omtales for å være “krenka”, og at det er på grunn av deres sterke motstand og sinne at man kjemper for et kjønnsrettferdig og ikke-diskriminerende språk. Dette er bruk av «whataboutism» der man

retter kritikken man får tilbake til den andre. Også denne skribenten hevder at motstandernes uvilje og motstand til kjønnsnøytrale benevnelser er et uttrykk for at de er “uintelligente”.

4.2.3 Hva med menneske?

Jeg finner kun en liten håndfull kommentarer som trekker frem ordet «mennesker», og slik sett er det interessant å se at ikke særlig mange, verken forkjempere eller motstandere, opplever dette ordet som problematisk eller kjønnsmarkert. En skribent kommenterer at vi “kan bytte det til ‘folkeser’”, men dette er ment sarkastisk, for hen skriver videre at det “er så mange som tar så avgårde”. Det er en gjennomgående mening i datamaterialet der en del motstandere hevder at forkjemperne “tar så på vei” eller at likestillingsarbeidet “går for langt”. Det er en slags latterliggjøring der man hevder at forkjemperne «overreagerer» og at tittelendringen er følgelig en «overreaksjon». Argumentasjonen kan bygge på en fornektelse av at det finnes et sexistisk språk eller en bagatellisering av behovet for å skulle endre på språket selv om man anerkjenner at det er sexistisk (Wojahn 2015: 45). Forslaget ovenfor er videre enda et eksempel på misoppfatningen blant motstanderne av hvordan ord er satt sammen (jf. todelingen av «lensmann» og «representanter»). Det tenkte suffikset i ordet «mennesker» burde være *-esker*, men denne skribenten har ikke tolket den nye benevnelsen som «folkesker», men heller med suffikset *-eser*. En del av motstanderne bruker slike eksempler for å latterliggjøre tittelendringen, men uten egentlig å tilføre noe nytt til diskusjonen som kan bidra til å overbevise andre om at kjønnsnøytralisering av tradisjonelle yrkestitler er feil.

Slik som jeg nevnte innledningsvis til analysekapittelet, har flere tidligere studier funnet frem til de samme reaksjonene til feministiske språkendringer. Forskning på 80- og 90-tallet fant at det «[t]he most common observation [...] is their [altså reaksjonenes] striking similarity; similar arguments and strategies are used to react favourably and, especially, unfavourably to proposed changes» (Wojahn 2015: 45). Disse argumentene og eksemplene som går igjen kan forklares ut ifra måten Blakar (2006: 104) ser på hvordan språk kan avspeile og videreføre kjønnsdiskriminering. Språkbrukere kan enten vise en aktiv og reflektert holdning til språket, og følgelig være bevisst hvordan språket kan ha makt og være diskriminerende, eller en mer passiv og ureflektert holdning der man ikke oppfatter hvordan språket kan påvirke oss. Det er særlig gjennom latterliggjøring, sarkastiske kommentarer og overdrivelser at jeg forstår at både motstanderne og forkjemperne kan ha en slik passiv og mindre reflektert holdning til språket. Dette kan føre til at ingen forstår seg på «de andre», og man opplever at sine egne reaksjoner og meninger er det eneste rette uten å reflektere over hvorfor man har en slik holdning. Særlig de negative reaksjonene i dette datamaterialet viser en benektelse av språket som en bærer av

maktstrukturer i samfunnet, eller at motstanderne rett og slett ikke opplever at slike maktstrukturer eksisterer og opprettholdes i språket.

4.2.4 Hva med jordmor og helsesøster?

Som et siste eksempel på andre ord og benevnelser som går igjen i kommentarfeltet, vil jeg trekke frem «jordmor» og «helsesøster». Jeg finner rundt tjue kommentarer til jordmortittelen og ti kommentarer til helsesøstertittelen der motstanderne på ulike måter påpeker at det fremdeles eksisterer kvinnelige yrkestitler og som videre argumenterer for at også disse må endres på. Dette er fordi flere hevder at “ska d jøres må d å jøres 100%”. Slik blir diskusjonen snudd til å handle om hvordan forkjemperne for lensmannsendringen ikke fullt ut gjennomfører kjønnsnøytralisering fordi det kjønnsmarkerte ordet «mor» eller «søster» ikke byttes ut med noe mer kjønnsnøytralt. Igjen ser vi bruken av strategien «whataboutism» der man beskylder den andre siden for å være like dårlige som, eller til og med verre enn, den opprinnelige anklagen som var rettet mot en selv (Dykstra 2020: 2). Motstanderne beskylder forkjemperne for å være inkonsekvente og hyklerske ved å rette spørsmålet tilbake til forkjemperne om hvorfor ikke de tradisjonelt kvinnelige titlene er blitt endret på. Jeg finner like over ti svarkommentarer i tilfellene der disse kvinnelige yrkestitlene trekkes frem der det påpekes at det nå finnes en kjønnsnøytral benevnelse for «helsesøster»:

Her hevder motstanderen at det er “diskriminerende” at det finnes slike kvinnelige yrkestitler, men ut ifra emoji-bruken og ordvalget “Føsjh” leser jeg dette som å være sarkastisk ment. Svarkommentaren påpeker endringen som har skjedd av at det nå heter «helsesykepleier», og i de andre tilfellene der dette blir påpekt, fortsetter ofte ikke diskusjonen videre. Når det gjelder jordmortittelen, stopper diskusjonen derimot ikke opp etter at skribentene gir en forklaring på hvorfor tittelen ikke har blitt endret. Rundt fem skribenter svarer på motstandernes undring om

jordmortittelen og forklarer enten at «jordmor» kommer av at man “hjalp barnet fra jordgulvet til mor” eller slik som nedenfor:

██████████ Jordmor er en kjønnsnøytral tittel, da ordet mor henviser til fødekvinnen og ikke fødselshjelperen. Man kan fint endre den til forløsningssykepleier eller lignende, men da blir det fordi folk misforstår tittelen og ikke fordi tittelen i seg selv er et problem.

Liker Svar 27 u

██████████

██████████ Blir Jordgubbe det da 🍎

Liker Svar 27 u

Forkjemperen bruker argumentet om at tittelen ikke er sexistisk, og at det er motstanderne av jordmortittelen som eventuelt misforstår tittelen dersom de føler det er diskriminerende. Begge forklaringene møter den samme usaklige svarkommentaren og forslaget på en mannlig jordmortittel: “jordgubbe”. Andre skriver også “jordbror” eller “jordfar”, mens en skribent hevder derimot at menn ikke har et behov for å få endret kvinnelige titler til mannlige: “pussig nok så er det ingen mannlige som krever at det skal hete jordfar. Nå må vi slutte med dette krenketullet”. Å skrive “hva med helsesøster eller jordmor?” førte altså til en avsporing, og tydeliggjør hvordan «whataboutism» ofte har en slik suksess i debatter.

Videre later det til at mange av forkjemperne opplever at endringer av ord og benevnelser som er maskuline og mannlige, møter større motstand enn endringer av de feminine og kvinnelige benevnelser. Særlig én skribent skriver dette eksplisitt slik: “Merkelig at det ikke er like mye furore og harme når det er snakk om å endre titler som inneholder kvinnelige konnotasjoner som f.eks. helsesøster”. Skribenten sammenligner lensmannstittelen og helsesøstertittelen og hevder at det er en forskjell i støtten og motstanden disse to endringene har fått. Det kunne vært interessant for en annen oppgave å se på hvorvidt dette stemmer eller ikke, ved å analysere et annet kommentarfelt der det foregår en diskusjon av endringen av mer tradisjonelt kvinnelige yrkestitler, f.eks. «helsesøster» til dagens «helsesykepleier». I dette datamaterialet er det derimot en mannlig yrkestittel som diskuteres, og jeg finner ingen eksempler her på at kvinner setter seg særlig sterkt imot endringen av eksempelvis «jordmor». De hevder likevel ut ifra etymologisk forklaring at ordets opprinnelse ikke er ment

kjønnsmarkerende ettersom man ikke viser til kjønnen til den som arbeider som «jordmor», men heller til den fødende sitt kjønn.

Derimot skriver to skribenter dette når det gjelder kvinnelige yrkestitler og scenarioet av å snu om på språket:

Skjønner ikke hvorfor man ikke bare kan si fylkeskvinne. Det krever to dager tilvenning, så tenker man ikke på det.

Liker Svar 27 u

gir du bort mann dommen din, søker ikke på jobber der det står fylkeskvinne vel 🙄

Liker Svar 27 u

Den ene skribenten later til å mene at det ville være en god løsning å bruke en generisk bruk av endelsen *-kvinne*, men da svarer en annen skribent at dette ville være å gi bort “mann dommen” for menn i yrkestittelen som i dag heter «statsforvalter». Disse kommentarene illustrerer hvordan både de mannlige og kvinnelige yrkestitlene oppfattes som kjønnsmarkert, samtidig som at det eksisterer en skjevhet i hvordan de ulike tilfellene av å «snu om på språk» oppleves. Motstanderne oppfatter derfor de maskuline ordene som å ha positive konnotasjoner, mens de kvinnelige har negative (Bull & Swan 2002: 240). Dermed oppfattes tradisjonelt mannlige titler med en kvinnelig kjønnsmarkering som humoristisk, mens de feminine titlene som byttes ut med et kjønnsmarkert mannlige ord oppleves som å «skurre» og at «språket gjer motstand» (Blakar 2006: 96). Slik som eksempelet ovenfor med «nordkvinne» eller «norske» er det igjen sterkeste reaksjoner som kommer til uttrykk dersom vi skulle velge å bruke kvinnelige og feminine ord som standard. En forklaring på hvorfor stereotypiske kvinnelige yrkestitler endres, mens de stereotypiske mannlige møter større motstand kan derfor handle om hva vi er vant med å bruke og hvordan ord som blir kjønns spesifiserte for det kvinnelige fører til mer oppmerksomhet ettersom det oppleves som markert. Dessuten er lensmannstittelen en tittel med høy status og en lang historie knyttet til benevnelsen, noe som skaper enda større motstand (Bull & Swan 2002: 234).

4.3 Etymologi og historie som argument

Det neste temaet og kapitlet handler om to kodegrupper: det etymologiske og det historiske argumentet. Både å argumentere ut ifra etymologisk definisjon på ordet «mann» og å argumentere ut ifra den 900 år gamle historien som lensmannstittelen har hatt, står sterkt i argumentasjonen fra motstanderne. Også forkjemperne går inn på disse aspektene i sine motargument.

4.3.1 Det etymologiske argumentet

“Man(n) kommer fra ordet ‘menneske’”

Ut ifra etymologien forsøker motstanderne å rettferdiggjøre at det ikke er behov for å endre lensmannstittelen. Skribentene peker på at ordet «mann» egentlig betyr «menneske», og er derfor kjønnsnøytralt:

Hva blir det neste som skal endres og bli
kjønnsnøytralt???? Nordmann kanskje....
Nå er vel heller ikke mann i lensmann, nordmann osv
relatert til kjønn, men kommer av mann=menneske

Liker Svar 27 u

I tidligere diskursanalytiske studier har man observert at argumentet om at ord har en så kalt «opprinnelig» betydning og definisjon, går igjen i språkbrukeres negative reaksjoner til feministisk språkendring (Wojahn 2015: 44). Jeg finner ti kommentarer der dette argumentet står eksplisitt i eget datamateriale. Flere av motstanderne skriver dette dessuten mer implisitt, for eksempel ved å ramse opp og kommentere andre ord med *mann* i seg, slik som eksemplifisert i forrige kapittel. Dette er noe av det som gjør at det etymologiske argumentet faller under flere av oppgavens kategorier. Skribentene kommenterer at ordet «mann» kommer fra “gammelsaksisk” eller “gammelnorsk”, fra engelsk “human” eller arabisk “adem”. De som er imot endringen, mener det er åpenbart at slike ord er «nøytrale» fra før av og ikke burde bli kjønnsnøytralisert ytterligere. Argumentet oppleves som selvfølgelig fordi man kan lene seg på den etymologiske forklaringen:

Tror virkelig det er du som må sjekke historien. Du har ikke studert språkhistorie du?
Mann er den gammelnorske akkusativformen av maðr, som betød «mann» eller «menneske».

Liker Svar 27 u

Denne skribenten uttrykker at hen har studert språkhistorie og hevder slik sett å ha kunnskap på feltet. Selv om flere av skribentene med samme argumentasjon ikke skriver at de har studert språk eller språkhistorie, så uttrykker også de at det endelige svaret på diskusjonen er at «mann» ikke er kjønna ut ifra det vi kan se forklart i ordbøkene. Denne type argumentasjon handler om at motstanderne har gjort et selektivt utvalg av autoriteter (f.eks. ordbøker og lingvister) å lene seg på for å få støtte for eget argument (Wojahn 2015: 45). En skribent foreslår derfor at denne kunnskapen burde nå ut til andre for å forstå at endringen er «unødvendig»:

Kan dette styret rettes opp hvis man finner ut at ordet 'mann' her og der, ikke stammer fra kjønn, men heller i betydningen av MENNESKE som i ordet Human....
(bare en tanke)

Liker Svar 27 u

Disse skribentene som argumenterer ut ifra etymologien, mener altså at kunnskapen vil føre til at vi ikke lenger trenger å endre de tradisjonelle yrkestitlene slik som «lensmann». Etymologien blir dessuten et historisk argument som blir mye brukt i debatten fra motstandernes side, og det fremmes som et slags faktum og en absolutt kunnskap som anses som avgjørende for diskusjonens endelige løsning og svar. Argumentet ligger ofte til grunn for mange av ytringene i de andre kodegruppene.

4.3.2 Det historiske argumentet

“tragisk historieløst”

Det argumenteres, både fra motstanderne og forkjemperne, for at lensmannstittelen er en benevnelse som på grunn av sin over 900 år lange historie enten burde ivaretas eller fornyes. Dette er enda et av de hovedargumentene fra tidligere forskning der argumentasjonen går ut på

å hevde at aktiv språkendring svekker den «historiske autentisiteten» og den nasjonale kulturarven (Wojahn 2015: 45). Jeg har funnet frem til at rundt førti skribenter trekker inn historie, direkte eller indirekte, i sin argumentasjon. To skribenter kommenterer helt spesifikt tradisjon og kultur slik som at endringen handler om å “viske vekk tradisjon” og at det vil “fjerne mye av kulturen”. Resten av kommentarene handler om lensmannstittelens historie mer spesifikt. Disse funna er med på å vise hvordan motstandernes holdninger til endringer i språket ofte er konservative der disse språkbrukerne tenderer til å reagere negativt på eventuelle endringer. Dette har vi sett blant annet innenfor språkhistorien der riksmålet fikk størst oppslutning og representerte den konservative siden av å gjennomføre få og moderate endringer, mens samnorsken fikk minst oppslutning og representerte den radikale siden for å gjennomføre store endringer for språket (Hårstad et al. 2021: 123-124). På samme måte har de feminine formene i språkplanleggingen i Norge av mange blitt vurdert som «vulgære», «radikale» og «stygge» (Opsahl 2021: 130; Hårstad et al. 2021: 17). Samme type reaksjoner har jeg observert i dette datamaterialet om endringen av en tradisjonell mannlig yrkestittel. Endelsen *-mann* kan derfor regnes som arkaisk eller konservativ (Bull & Swan 2002: 234), men også motstanderne av endringen som argumenterer ut ifra etymologi og historie, kan i mange tilfeller regnes som konservative språkbrukere.

I motstandernes kommentarer trekkes endringen frem som noe negativt og beskrives som “tragisk historieløst”, samt at de som står bak prosessen, anklages for å være “historielause idiotar”. Det blir hevdet at endringen er noe vi kommer til å “angre bittert” på, og jeg leser den historiske argumentasjonen som å være en slags «advarsel» mot å endre på språket. Fra tidligere diskursanalytiske studier har man observert at slike advarsler handler om en overbevisning om at språkendring vil «ødelegge» språkets klarhet og estetikk (Wojahn 2015: 45). I tillegg har tidligere forskning forstått historieargumentet som en opplevelse av at ytringsfriheten står i fare. Nedenfor ser vi et eksempel som særlig trekker frem slike advarsler:

Cancell culture has taking over . Startes i USA. Spredte seg hit. Sammen med Woke. Jævla møl. Alt skal endres. Historie slettes. Alt er galt og skal pirkes på.

Liker Svar 27 u

Skribent trekker inn USA og hvordan konseptene «woke» og «cancel culture» later til å ha spredt seg til andre land. Dette handler om at man i nyere tid har rettet et særlig fokus på krenkende, stereotypifiserende og diskriminerende ordbruk og handlinger ved å være årvåken

(«woke»), samt at dette kan føre til en kanselleringskultur («cancel culture») der man fjerner eller utestenger personer som utfører slike handlinger eller har en slik språkbruk. Dette er dessuten et godt eksempel på at skribentene i datamaterialet kan fremstå som (svært) sinte og oppgitte i debatten om endringene. Skribentens oppfattelse later til å være at endringen er noe permanent ved at “historie slettes” og forsvinner for godt. Legg likevel merke til det kontroversielle aspektet i personens språkbruk av (ugrammatisk) engelsk i den første setningen der hen legger frem sitt argument om at “Cancel culture has taking over”. De 104 reaksjonene til denne kommentaren kan være ment både som støtte og som et tegn på fellesskap, eller det kan være at latter-emojiene blir brukt for å vise avstand til personens kommentar ved å latterliggjøre det som står. Generelt kan vi si at menneskene bak slike ytringer tenker på historie som noe statisk og at de historiske benevnelsene bør stå som et levende bevis på den historien som yrket har.

I denne kodegruppen finner jeg dessuten mange av forkjempernes kommentarer som er for å gjøre den tidligere yrkestittelen kjønnsnøytral. For eksempel skriver en skribent: “Glimrende! Ingenting som heter ‘len’ lenger, det er antikk historie”. At yrkestittelen er “antikk historie” trekkes altså frem som et argument for at det er på tide å skulle endre til noe mer moderne. Forkjemperne oppfatter lensmannstittelen som arkaisk og konservativ, og skribentene uttrykker at vi må endre disse gamle titlene ettersom det er flere hundre år siden særlig ordet «len» forsvant. Her er ikke det kjønnsmarkerte ordet i fokus, men heller ordets første morfem: *len-*. Flere trekker en konklusjon om at benevnelsen burde skiftes ut på grunn av ordet «len» eller «mann», eller kombinasjonen av disse:

 forslitt og oppbrukt uttrykk som er gått ut på dato for lenge siden satt ny rekord....

Liker Svar 27 u

Skribenten ovenfor har en svært negativ ordbruk om lensmannstittelen og illustrerer slik sett at det ikke bare er motstanderne som kan skrive kommentarer med sterke reaksjoner. Forkjempernes argument er likevel, uavhengig av språkbruken, eksempler på at historie og språk forklares som å være noe som fornyes og utvikles hele tiden: Det er dynamisk.

Motstandernes argument om at lensmannstittelen bør bevares fordi det alltid har hett «lensmann» blir altså ikke akseptert ut ifra forkjempernes dynamiske syn på språk. Jeg finner ytterligere særlig tre kommentarer som latterliggjør motstanderne og deres historiske argumenter. Disse skribentene hevder at det er selvmotsigende hvordan motstanderne ikke vil

endre på språket når de selv benytter et språk som har gått igjennom store og små endringer over flere hundre år:

Alle de som er forbanna for at språket endres nå, er sikkert utrolig nøye med korrekt bruk av han og ham også, for ikke å snakke om at de syns det er noe herk ar Pak og tak ikke uttales forskjellig lenger...

Liker Svar 27 u Redigert

Skribenten trekker frem to ulike utviklinger i språket for å lage et poeng ut av at dersom motstanderne mener det er viktig å “la det hete hva det alltid har gjort”, så burde de også føre “korrekt” språkbruk ellers. Også ytringene i neste skjermdump latterliggjør argumentasjonen om at språket ikke burde endres og utvikles:

Aa nei, död og pine, hvilken forbandelse der er, at sproget er i utvikling!

Liker Svar Se oversettelse 27 u

Nuvell, så lenge vi, min kjeare spiker, kan nyte av de bakte poteters fagre smager er det vel ikke så noye? Send mig tennstålet er de grei, må røke litt her på perrong 19, med lefsen og bønnen maa de vite.

Liker Svar 27 u

Dette utdraget viser to skribenter som har forsøkt å bruke en form for stilisering av eldre dansk-norsk eller riksmål fra tidlig 1900-tall for å understreke at språket allerede har endret seg betydelig, og at nettopp utvikling og endring er et kjennetegn på historie og språk. På denne måten «arresterer» forkjemperne motstanderne og deres argumenter om språkhistorie. Her observerer forkjemperne at motstanderne ikke later til å være særlig reflekterte over det språket de bruker, og at forkjemperne på den annen side uttrykker en slik bevissthet ved å kommentere motstandernes språk. Samtidig er dette også et eksempel på hvordan forkjemperne og de som forsøker å fremme seg selv som mer bevisste i egen språkbruk, ikke nødvendigvis er verken særlig ydmyke eller høflige i sine kommentarer. Dette er en slags «eksperthevdelse» eller «ekspertarroganse» som forkjemperne til tider viser i sine kommentarer og i latterliggjøringen av andre.

4.4 Språk og samfunn

I dette kapitlet trekker jeg frem kommentarer som går nærmere inn på det overordna og mer generelle temaet om språk og samfunn, der særlig diskusjonen om likestilling løftes frem. Det er særlig her jeg finner frem til noen konkrete språkholdninger angående maktperspektivet som både språk og samfunn har, og hvorvidt disse er to separate deler som påvirker hverandre, eller om språkbrukerne ikke oppfatter denne relasjonen mellom språk og samfunn.

4.4.1 Tittelendringens innvirkning på likestilling

“Nå handler dette mer om likestilling enn språkutvikling da, og jeg synes dette går altfor langt nå”

En del av skribentene, både de som er for og imot tittelendringen, kobler sammen den nære forbindelsen mellom språk og samfunn med ulike forandringer som skjer på begge fronter. Her kommer det folkelingvistiske perspektivet til uttrykk om hvordan språk og samfunn henger sammen. Helt overordna kan disse funna være med på å stille spørsmålet: Hva er språk egentlig? De som er for endringen av lensmannstittelen mener at det burde være en tydeligere sammenheng mellom samfunnet og språket, slik at samfunnsmessige endringer burde føre til språklige endringer. Disse skribentene uttrykker at språk og samfunn henger sammen og at de påvirker hverandre. Særlig én kommentar belyser denne relasjonen der en forelder problematiserer “gamle” yrkestitler i moderne tid:

████████████████████ Når min datter på 8 spør meg hvorfor det heter lensmann så skjønner jeg at det gamle navnet, skapt i en tid da det var menn som hadde alle disse -mann-jobbene, faktisk er problematisk.

Det er lett å endre og nytten er større enn kostnaden, så da er vel heller spørsmålet andre veien; skulle tro man hadde viktigere ting å være uenige om 😊

Liker Svar 27 u Redigert

Den historien som så mange henviser til og som folk ønsker å ta vare på, blir av denne skribenten knyttet opp mot en tid da det ikke var særlig vanlig for kvinner å være en del av arbeidslivet. Av den grunn argumenterer flere for at ordet «mann» i et historisk perspektiv

nettopp har vist til hankjønn og ikke til den kjønnsnøytrale tolkningen «menneske» slik flere argumenterer etymologisk. Trolig er det slik at «mann» betyr «menneske», men ut ifra samfunnsmessige utviklinger har ordet i større grad fått en betydning av å vise til mann som et biologisk kjønn (Bull & Swan 2002: 238). Det er den gjeldende forståelsen av ord vi er nødt til å ta stilling til når det diskuteres om ord burde endres eller ikke. Skribenten problematiserer videre at samfunnet har endret seg, men at språket ikke gjenspeiler hvordan både menn og kvinner i dag kan være blant annet lensmann.

Det problematiske ved å holde på de tradisjonelle benevnelsene handler slik sett om likestilling og om hvor store muligheter ulike mennesker har for å søke på yrkesstillinger. I kommentarene fra forkjempenes side argumenteres det for at kjønn ikke burde spesifiseres i yrkestitler fordi det i jobbsammenheng uansett er “irrelevant”. Å bruke kjønnsnøytrale benevnelser slik som politistasjonssjef blir dermed presentert som en bedre løsning for å skape “kjønnsbalanse” i de ulike kvinnedominerte og mannsdominerte yrker. Det er særlig én kommentar rundt dette temaet som har fått mange reaksjoner², i form av støtte (likerklikk og hjerter), men også det som kan se ut til å være latterliggjøring og avstand til ytringen (latter-emojiene):

Det har blitt gjort forskning som viser at stillinger med et maskulint uttrykk som mann gjør at kvinner ikke søker og ikke blir valgt til stillingene basert på en forventning om at en lensmann, rådmann, fylkesmann osv. må faktisk være en mann. For meg personlig høres det også mer ryddig og profesjonelt ut å bruke ord som kommunaldirektør, statsforvalter osv. Vi har da vel bedre ordforråd enn mann. TER

Liker Svar 27 u Redigert dumt

Skribenten hevder at ulike studier har sett på hvordan endelsen *-mann* som et maskulint uttrykk og som den generiske formen for ordet, fører til at kvinner ikke søker på stillinger på grunn av forventninger om at en slik yrkestittel ser etter en mann og alt det stereotypiske maskuline som dette fører med seg. Flere studier på informanternes persepsjon av kjønnsmarkerte ord og benevnelser har funnet frem til den samme konklusjonen (Wojahn 2015: 42). Den ene siden av

² Kommentaren med flest reaksjoner har 330 likerklikk i form av «tommel opp». Den er ikke inkludert i analysen som en egen skjermdump ettersom den inkluderer flere argument og holdninger på en gang, men disse viser seg igjen i andre kommentarer som bedre illustrerer og skiller de ulike kodegruppene fra hverandre.

de jeg regner som å være forkjempere, slik som skribenten ovenfor, hevder derfor at kjønnsnøytrale benevnelse skaper et bedre ordforråd som inkluderer flere ulike arbeidstakere. Den andre, men langt mindre siden, hevder at vi burde bruke flere parallelle former slik som skribenten i en tidligere skjermdump som foreslo at vi burde si “fylkeskvinne” (jf. side 36). Flere studier har dessuten funnet ut at en mann er mer typisk å bli koblet opp mot betydningen av et menneske enn det kvinner er, og derfor later det til at feminiseringsstrategien er langt mer anti-diskriminerende og en bedre løsning for å unngå sexistisk språkbruk (Wojahn 2015: 42).

Tidligere forskning slik som studiene Wojahn (2015) viser til og den gjort av Verweken og Hannover (2015), undersøkte nettopp betydningene av feminisering. I sin studie undersøkte Verweken og Hannover (2015) hvordan parallelle former for tradisjonelt mannlige yrkestitler påvirket barn mellom seks og tolv år som snakket henholdsvis tysk eller nederlandsk, altså kjønna språk der feminiseringsstrategien fungerer best for å skape et kjønnsrettferdig språk. De fant ut at ved å bruke parallelle benevnelse fremfor å bruke en maskulin generisk yrkestittel, fikk man en positiv effekt ved at dette økte både jenters og gutters mestringsfølelse i forhold til deres opplevelse av yrkets stereotypiske status og dessuten hvorvidt de anså utførelsen av yrket som et lett eller vanskelig arbeid (ibid.: 86). Språket som benyttes i yrkestitler og jobbutlysninger påvirker altså våre valg og forestillinger allerede fra vi går på barneskolen. Det er særlig ved å bruke parallelle benevnelse for de tradisjonelt mannlige yrkestitlene at man kan se en effekt og at likestilling bedre kan fremmes, mens det i kvinnelige og kjønnsnøytrale yrker derimot ikke hadde noen effekt. Dette er et funn i seg selv av at man er bevisste på hva som er typisk mannlige og kvinnelige yrker, og mer kjønnsnøytrale yrker (ibid.: 82). Blakar (2006: 103-104) tar også opp denne problematikken. Han forklarer at det ikke bare handler om at ulike yrker fremmer et bilde av en mann eller ei kvinne, men det å ha en jobb i seg selv er tydeligst assosiert med menn. Vi opplever typiske mannlige yrker som vanskelige, med både høyere status og lønn, mens typiske kvinneyrker er lettere lavstatusyrker med lavere lønn, og at dette er en opplevelse uavhengig av om vi er bevisste på lønns-gapet mellom disse stereotypiske yrkene eller ikke (Verweken & Hannover 2015: 79).

Kommentaren i skjermdumpen skaper en lang diskusjonstråd der man diskuterer forslaget om å innføre flere kjønnsnøytrale yrkestitler. Den samme skribenten la til en ny kommentar der hun videre foreslår at vi kan “varierte litt” og bytte ut endelsen *-mann* med *-kvinne* “viss det er så kjønnsnøytralt å kalle alt for ‘mann’”. Da svarer en av motstanderne: “Nå handler dette mer om likestilling enn språkutvikling da, og jeg synes dette går altfor langt nå”. Personen skriver altså at det går et skille mellom endringer i språket og likestilling i debatten

om yrkestitler, og at det er et usaklig forslag i debatten som hen først og fremst mener handler om språk. Igjen skriver hovedskribenten en ny kommentar:

██████████ eg synes det enklaste er å ha profesjonelle titlar som ikkje handlar om kjønn i det heile tatt, for jobben som skal gjerast er jo finfin for alle kjønn.

Poenget med å snu opp ned på saka med eksempelet "lenskvinn" er å vise at kjønnsmarkerande ord tydeligvis kun er nøytrale når dei har "mann" i seg. Viss dei har "kvinn" i seg synes du og andre det blir "for langt å gå".

Her ser vi et av hovedargumentene fra de som ønsker endring: Yrket bør være uavhengig av kjønn og derfor burde det heller ikke stå *mann* eller *kvinn* i tittelen. Denne kommentaren og diskusjonen går ut på hvordan forkjemperne og motstanderne er uenige i om endelsen *-mann* blir oppfattet som nøytral eller som kjønnsmarkert, og om dette har innvirkninger på samfunnet. Uenigheten kan beskrives ut ifra et viktig funn gjort av Kuhn (2021: 68) der kvinner som leser kjønnsrettferdige tekster endrer sin egen språkbruk gjennom henholdsvis kjønnsnøytralisering eller feminisering, mens menn kun gjør det samme dersom de blir gjort oppmerksomme på og forklart at teksten er kjønnsrettferdig. Kommentaren ovenfor er skrevet av en kvinnelig skribent som påpeker at ord med *mann* er like mye et kjønnsmarkert ord som i tilfellene av å erstatte det med *kvinn*, mens motstanderne later til å ikke forstå denne kjønnskjevheten i språket. Dette fenomenet kan forklares ved at kvinner, men også forkjemperne av at andre kjønn skal bli representert i språket, er mer opptatt av hva som skaper et kjønnsrettferdig eller et kjønnskjevt språk (ibid.). De har en mer aktiv og reflektert holdning til språket. Ved å snu om på språket i form av å skrive feminiserte former, aktiveres oppfattelsen av kjønn og hvordan kvinner er mindre synlig i språket, samt at strategien fungerer som en påminnelse av kvinners identitet som kvinner, i tillegg til menns identitet som menn.

Funna i denne kodegruppen forteller meg at det er mange som bryr seg om språket og som er bevisste på sammenhengen mellom språk og samfunn. Mange av de som er for at det skal skje endringer når det gjelder yrkestitler slik som lensmann har derfor gjort seg opp noen tanker om betydningen av språk. Kommentaren nedenfor har blitt trukket frem tidligere under diskusjonen om helsesøstertittelen, men ytringen i sin helhet illustrerer en aktiv og reflektert holdning til språk:

Merkelig at det ikke er like mye furore og harme når det er snakk om å endre titler som inneholder kvinnelige konnotasjoner som f.eks helsesøster. Ord har makt, språk er dynamisk og har alltid vært og vil alltid være i endring. Hadde det ikke vært det, ville ikke språket vårt vært slik det er idag. Og hvorfor skal ikke språket vårt gjenspeile samfunnet vi lever i? Er vell helt naturlig at stillingstitler skal være kjønnsnøytral når mennesker av alle kjønn innehar dem.

Liker Svar 27 u

Skribenten uttrykker at det finnes mer enn kun det binære kjønnssystemet ved å skrive “mennesker av alle kjønn”. Også skribenten av forrige skjermdump fra forrige avsnitt skriver “alle kjønn”, og dermed finner jeg to tilfeller av at dette står eksplisitt. I kommentaren ovenfor synliggjøres det hvordan særlig det binære kjønnssystemet i samfunnet vårt viser seg i språket vi bruker, og da problematiserer man at den mannlige partiskheten i språket ikke gjenspeiler at alle kjønn i dag har mulighet til å arbeide som lensmann i Norge. I dette perspektivet blir likestilling en sak for alle kjønnsidentiteter og som synliggjør hvordan kjønnsnøytralisering av de mannlige standardformene er med på å løfte frem alle menn og kvinner, men også mennesker som identifiserer seg som ikke-binære. Denne muligheten som kjønnsnøytralisering av yrkestitler skaper ved å åpne opp for “alle kjønn”, skaper en mindre, men like fullt tilstedeværende og intens debatt mellom forkjemperne og motstanderne slik som jeg trekker frem i neste underkapittel.

4.4.2 Språket som representasjon eller skaper av kjønn

“Vi er jo ikke kjønnsnøytrale”

Kommentarfeltet beveger seg fra at endringen av yrkestittelen handler om å skape likestilling i språk og/eller samfunn, til at endringen fører til at alle blir “kjønnsløse”. Samme funn fant Emanuelsson (2012: 28) ut i sin studie av reaksjoner til *hen* i et blogginnlegg, der skribentene opplevde at det nye pronomenet ville avkjønne samfunnet. Jeg finner rundt ti kommentarer fra motstandere som oppfatter tittelendringen som et tiltak for å fjerne det binære til fordel for det ikke-binære. Kampsaken i ytringene fra disse motstanderne handler om at det blir forvirrende å skulle bruke kjønnsnøytrale titler på samme måte som med pronomenet «hen». I diskusjoner om det kjønnsnøytrale pronomenet, har motstandere særlig negative reaksjoner til at *hen* kan

brukes for å omtale personer utenfor det binære kjønnssystemet (Språkrådet 2022; Emanuelsson 2012: 12). Dette kommer av en slags redsel for at *hen* skal brukes kjønnsoverskridende for *han* og *hun* (Emanuelsson 2012: 29). I dette datamaterialet er det rundt et titalls skribenter som skriver at vi kan bruke *hen* for å si eksempelvis “Nordhen” istedenfor «nordmann», eller “lenshen” istedenfor «lensmann». Slike forslag forstår jeg som å være ment usaklig og som en latterliggjøring. Skribentene argumenterer for at “Vi er jo ikke kjønnsnøytrale, vi e kvinnfolk og karfolk sterkt som bare det og det skal vi ikke måtte skjule”. Disse skribentene uttrykker at de ikke forstår hvorfor det skal være nødvendig å gjøre språket kjønnsnøytralt, altså “skjule” kjønn, ettersom de mener at det finnes kun to biologiske kjønn og at disse må fortsette å bli synliggjort i språket. Dette er en kritikk som ikke kjønnsspesifiseringsstrategien får ettersom denne bidrar til representasjonen og synliggjøring av det binære kjønnssystemet. Selv om denne strategien forsøker å likestille kvinner og menn i språket, så er det ikke dermed sagt at disse språkaktivistene ønsker å opprettholde den binære kjønnsoppfattelsen i samfunnet. Likevel blir det binære kjønnssystemet et uuttalt premiss for feminiseringsstrategien, men også kjønnsnøytraliseringsstrategien (Wojahn 2015: 42).

Argumentet om å bevare det binære kjønnssystemet i både samfunn og språk, kommer særlig til uttrykk i to kommentarer der de trekker inn et religiøst syn på kjønn:

En mann er en mann og en kvinne er en kvinne, ingen ting å diskutere.

Det er slik Gud skapte oss, står så klart og tydelig i bibelen.

Alt annet er å ødelegge barn

Liker Svar 27 u

Skribenten ovenfor tolker kjønnsnøytraliseringsprosessen av yrkestittelen som å handle om å legge til flere kjønn eller å skape noen mindre tydelige skillelinjer i det binære kjønnssystemet. Skribenten mener at dette er å “ødelegge barn” og har dermed en svært negativ holdning til kjønnsnøytrale tittelendringer slik som «politistasjonssjef». Kun én person har reagert på kommentaren, og det er i form av en latter-emoji som jeg i denne sammenhengen tolker som en måte å vise avstand til ytringen. Min observasjon er at det ikke er særlig mange som opplever kjønnsnøytraliseringsprosessen som å handle om et tredje kjønn eller å skulle avkjønne samfunnet. Forkjemperne opplever kjønn som “irrelevant” og uviktig å presisere i yrkestitler, mens en del motstandere hevder at kjønn er viktig og grunnleggende for vår identitet, slik som Emanuelsson (2012: 27) observerte i diskusjonen om *hen*. Det er et interessant funn at «folk

flest» opplever tittelendringen som likestilling for kun to kjønn, og at ikke flere skribenter tydeliggjør hvordan ord som er kjønnsnøytrale kan vise til andre ikke-binære kjønn. Samtidig er det ikke merkelig ettersom det binære kjønnssystemet står såpass sterkt i vårt språk og språksamfunn. Alt i alt observerer jeg svært få kommentarer som kritiserer det binære kjønnssystemet ettersom de fleste forkjemperne hovedsakelig kritiserer kjønnskjevheten mellom kvinner og menn. Kun to skribenter synliggjør dette mulighetsperspektivet slik jeg analyserte avslutningsvis i forrige kapittel.

Den andre kommentaren som trekker inn religion i debatten hevder at “det skapes en babelsk forvirring i folk med nyordene som kommer”. Forrige kommentar la opp til at det er barna som vil lide av denne «forvirringen», men det ser ut til at det tvert imot er den eldre generasjonen og de voksne som vil påvirkes i størst grad av kjønnsnøytrale endringer. Særlig kommentaren “ja å tenk på oss gammlinger, som ikke vet hvem som er menn og mann, kar, kvinnfolk og kjærringer” illustrerer at tittelendringen oppleves som problematisk for de som vil holde fast ved det binære kjønnssystemet. Det ser altså ut til at det ikke er barna som blir skadet eller utsatt for forvirring, men snarere de voksne som må snu om på språket og de eksisterende språknormene, og samtidig lære seg nye samfunnsmessige normer. Forkjemperne på den andre siden argumenterer for at verken barn eller voksne vil ha noe problem med de kjønnsnøytrale ordene om vi bare gir det litt tid. Debatten eskalerer og handler ikke lenger om tittelendring i sammenheng med likestilling, men om språk som skaper og ivaretaker av forestillinger om kjønn. Igjen ser vi det folkelingvistiske perspektivet der denne diskursen får frem holdninger til kjønn, samt det relasjonelle forholdet mellom språk og samfunn.

En litt annerledes måte å både oppfatte kjønn på og å skape kjønnsnøytralisering i språket blir presentert av en skribent som gir et forslag til hvordan vi kan unngå denne debatten og maskuline ord og uttrykk fullstendig:

██████████ Må vi virkelig ha kjønnsnøytralt språk, foreslår jeg at vi erstatter alle hun- og hankjønnsord med intetkjønn. Et lærer, det læreret, et sykepleier, det sykepleieret, osv., et fødselshjelper, et stortingsrepresentant 🙄

Liker Svar 27 u Redigert

Skribenten hevder at ord bøydd etter maskulinum eller femininum uansett ikke er nøytralt, og foreslår derfor at intetkjønn er den eneste kjønnsnøytrale bøyingskategorien og løsningen for å skape et ikke-diskriminerende språk. Dette forslaget fikk 89 likerklipp og kan bety at flere er

enige i denne tankegangen om at det kan være en god løsning å bruke kun ett bøyingsmønster: det såkalte «nøytrale» intetkjønnet. Dette er et ganske interessant syn på hva som defineres som kjønnsnøytralt og ikke, og hvilke løsninger vi har til å skape et kjønnsrettferdig språk. Likevel ser emojien som står til slutt i kommentaren ut til å antyde at forslaget er ment humoristisk eller sarkastisk, eller at skribenten føler seg frustrert og oppgitt. Det er derfor vanskelig å si om skribenten virkelig tenker at dette er et godt forslag og at det lar seg gjøre. Dette er et svært konkret forslag ut ifra et nokså firkantet syn på hvordan språket enten viser til et spesifikt kjønn eller ikke, og jeg fant ytterligere tre kommentarer der skribentene hevder at intetkjønn er det eneste nøytrale. Alle hevder at intetkjønn er en mulig løsning, men latterliggjør forslaget likevel. Den ene skribenten tydeliggjør særlig hvordan mann og kvinne som kjønn kobles opp mot bøyingsmønstrene for substantiv: “[...] ikke lov å hete mann eller kvinne ska det het intet da”. Til tross for at jeg kun observerte fire kommentarer som foreslo et slikt alternativ blant de 1800 kommentarene, så fikk skribenten i skjermdumpen ovenfor et relativt stort antall likerklipp og sier derfor noe om støtten en slik alternativ tolkning og løsningen synes å ha.

Jeg finner flere kommentarer som går nærmere inn på hvorfor noen kjønnsnøytrale ord oppleves som grammatisk og biologisk maskuline. En del benevnelser oppleves som hankjønnsord ikke bare ut ifra måten de bøyes på, men også ut ifra våre forestillinger og assosiasjoner knyttet til ordene. Grammatisk og biologisk kjønn flyter dermed inn i hverandre, og det er ikke bestandig like lett å forstå om skribentene er bevisste denne forskjellen i sin argumentasjon. For eksempel er det en skribent som skriver at hen “Synes sysselmester også høres rart ut. Og er ikke ‘mester’ også et kjønnsladet uttrykk?”. «Mester» bøyes i hankjønn, men er ellers et kjønnsnøytralt ord, og særlig ettersom skribenten skriver at hen mener det er et “kjønnsladet uttrykk”, forstår jeg det slik at det ligger noe mer bak oppfattelsen av ordet enn kun genuset. Vi skal altså være forsikte med å kalle noe for nøytralt ettersom dette er en sammensatt forståelse, og dette eksempelet illustrerer et slikt mulig hinder i språkplanleggingsprosessen. I en annen kommentar hevdes det at “politistasjonssjef er også et hankjønnsord” og ytterligere en til skribent hevder at “politistasjonssjef [er] like lite kjønnsnøytralt som lensmann”, men at “politi derimot er kjønnsøytralt”. Disse ytringene ser ut til å henge sammen med hvilke forestillinger man knytter til ordene vi bruker:

Sjef er et negativt ladet ord. Leder derimot, det er bedre.
Sjef pisker, leder går foran som godt eksempel

Liker Svar 27 u

Skribentenes negative og positive assosiasjoner knytta til ord, er relevante for å si noe om deres holdninger til den nye benevnelsen. De ulike sammensettingene av ord i den kjønnsnøytrale benevnelsen skaper en forestilling blant flere i dette datamaterialet om at tittelen er langt fra nøytral. Ut ifra mine funn er derfor særlig motstanderne opptatte av å argumentere for at kjønnsnøytralitet i språket ikke bare handler om kjønnsmarkerte ord, men også om bøyingsmønster og våre assosiasjoner til ord som skaper forestillinger om kjønn. Slik sett blir det enda mer å endre på, slik som argumentasjonen ovenfor om at endringer i språket er for komplisert eller upraktisk, og ved å poengtere dette later det til at motstanderne håper at forkjemperne ikke lenger vil arbeide for å skape kjønnsnøytrale statlige yrkestitler. Gjennom denne argumentasjonen erkjenner derfor motstanderne at språket er sexistisk og diskriminerende, men hevder likevel at å endre språket er for komplisert (Wojahn 2015: 45).

4.5 Politiske forhold

I dette kapittelet tar jeg for meg kommentarer som illustrerer hvordan skribentene anser lensmannsendringen som noe politisk anliggende. Dette involverer ytterligere to kritikker: Kritikk av den oppfattede bruken av ressurser som må til for å gjennomføre endringen til «politistasjonssjef», og kritikk av hvem som står bak og som har «skylda» for tittelendringen.

4.5.1 Kritikk av ressursbruken

“Forferdelig unødvendig bruk av ressurser”

Ved å trekke inn temaet i debatten om ressursene som må til for å gjennomføre endringen, så krisemaksimerer nok en gang motstanderne konsekvensene av å bytte ut lensmannstittelen med en ny benevnelse. Skribentene diskuterer hvilken verdi tittelendringen har, der verdi knyttes opp mot hvor mye penger, tid og arbeidskraft det er hensiktsmessig å bruke på endringen.

Utrolig godt at det ble oppklart at også kvinner har kunnet bli Lensmenn. Og at de ikke er menn på tross av jobben. Dette har utallige av oss tenkt på. PS. Uendelig godt at dere har noe å tusle med i Statlige organer. Noe av verdi..... 🤔😂😂

Liker Svar 27 u

Skribenten skriver sarkastisk at endringen er “noe av verdi” og bruker latter-emojier som synliggjør at hen mener endringen er «verdiløs». Argumentasjonen til skribenten handler om at

yrkestittelen ikke oppleves som et problem vi trenger å løse ettersom det allerede er mange kvinner som arbeider i disse omtalte «mannejobbene». Endringen er altså helt unødvendig ettersom det allerede fungerer godt i praksis i denne personens øyne, og hen argumenterer dessuten for at det er “utallige av oss” som mener at slike yrker allerede er likestilte. Skribentens kommentar har fått 42 reaksjoner i form av likerklipp og latter-emojier, og dette forstår jeg som støtte til skribentens kommentar, og at det finnes flere som mener det samme.

Ved å trekke frem ressursene som kreves for å gjennomføre tittelendringen brukes ofte det retoriske virkemiddelet «whataboutism» for å avlede diskusjonen. Ytringer slik som “hva har vel dette tullet kosta?” skifter fokuset ved å stille et nytt spørsmål og bevege seg inn på et nytt tema for debatten. Ytringer slik som “unødvendig sak som det brukes unødvendig mye penger og tid på” illustrerer hvordan en del skribenter har en overbevisning om at det krever store mengder med tid, penger og arbeidskraft for å gjennomføre en tittelendring. Særlig provoserende ser det ut til å være for motstanderne ettersom det er snakk om “våre skattepenger” som “blir så feil-brukt”. Skribentene virker spesielt sinte og frustrerte over at pengene som brukes til dette arbeidet som de er imot, er penger som de selv har betalt inn til Staten i form av skatt. Denne endringens kostnader blir med andre ord ikke rettferdiggjort godt nok i øynene til de som er mot endringene:

At det går ann å bruke så enormt med resurser på ting ingen bryr seg om, eller som aldri noensinne har skapt debatt eller krenket noen i samfunnet viser at vi i norge lider av et «i lands» problem og noen kjeder seg.. Jeg vil nå heller si at ved å FAKTISK gjøre et løft for lik lønn for lik arbeid istede for slik det er nå med at «det høres fint ut» ville spillt en mye større rolle for samfunnet enn å bruke millioner av skatte kroner på å endre lensmanns tittelen kun med den bakgrunn at det er redsel for å krenke noen..

Liker Svar 27 u

Flere av motstanderne uttrykker at dette er «i-landsproblemer» der utfordringene i Norge bagatelliseres og sammenlignes med andre lands langt «større» og «viktigere» problemer slik som fattigdom og naturkatastrofer. Et av hovedpoengene ved kommentaren ovenfor er hvordan endringen av en yrkestittel oppleves som feil vei å gå for å skape mer likestilling. Skribenten hevder at slike tittelendringer ikke er med på “å FAKTISK gjøre et løft for lik lønn for lik arbeid” og at vi heller kunne ha brukt pengene på en bedre måte. Skribenten er tilsynelatende ikke imot likestillingsarbeid, men stiller seg likevel kritisk til at språket vil kunne fremme

likestilling. Argumentet handler om at språkendring ofte oppleves som noe trivielt og at det ikke vil bidra til å fjerne de «virkelige» ulikhetene i samfunnet (Wojahn 2015: 44). Disse forestillingene ser jeg gå igjen i flere kommentarer. Tittelendringen oppleves som kun “symbol og navn” og ikke reell likestilling, eller at “Det er andre steder å kjempe for likestilling som har større betydning”. Dette argumentet handler dermed om at motstanderne av lensmannsendringen ikke forstår hvordan en tittelendring har en “praktisk betydning”. Argumentet handler om å bagatellisere ved å sammenligne den gitte saken med andre såkalte «viktigere» saker (Språkrådet 2003). Endringen av lensmannstittelen er på en og samme tid et for lite tiltak for å skape likestilling slik som disse kommentarene illustrerer, men også et for stort tiltak der vi går over streken slik kommentarer fra forrige kapittel har eksemplifisert.

Både motstandere og forkjempere kommenterer hvordan denne debatten eskalerer og “går for langt”, men det samme argumentet kan bli brukt på forskjellige måter. Motstanderne kritiserer ressursene som brukes for å gjennomføre tittelendringen, mens forkjemperne hevder at det er på grunn av måten motstanderne haler ut denne debatten, at tittelendringen krever unødvendig mye ressurser. Slik bruker motstanderne både tid, penger og arbeidskraft på å diskutere og forsøke å sette en stopper for å gjennomføre endringene, hevder flere av forkjemperne. Igjen rettes pekefingeren tilbake og er et eksempel på «whataboutism», men denne gangen fra forkjempernes side. De ser ut til å mene at i det store bildet er denne diskusjonen så liten at det ikke er nødvendig å kjempe imot. En forkjemper skriver eksempelvis at “Dette er vel ikke stort å mene noe om? Mange titler har endret seg med årene”. Dette er en bagatellisering av motstanderne der forkjemperen setter spørsmålstegn ved deres negative reaksjoner til endringen. Derfor blir motstanderne latterliggjort og blant annet omtalt som “tastatur terrorister”. Nedenfor står igjen kommentaren fra forelderen som problematiserer de tradisjonelle yrkestitlene i moderne tid, der hen avslutningsvis kommenterer verdien av å gjennomføre kjønnsnøytrale endringer:

Det er lett å endre og nytten er større enn kostnaden, så da er vel heller spørsmålet andre veien; skulle tro man hadde viktigere ting å være uenige om 😊

Liker Svar 27 u Redigert

Skribenten veier ressursene opp mot “nyttens” av endringen, og hevder at effekten av å gjennomføre endringen veier tyngre enn tiden, pengene og arbeidskraften som må legges ned i

arbeidet. Hen problematiserer videre også selve debatten og motstanden som endringen får. Flere av de som er for endringene, vektlegger altså på ulike måter at det snarere er de som lar seg bli frustrerte og sinte over endringene som fører til at debatten tar mer ressurser enn nødvendig.

4.5.2 Kritikk av de som står bak endringen og den pågående debatten

“Lure på hvem som sitt å finn på så mye tull”

På samme måte som at disse skribentene «krangler» om hvem som bruker ressursene feil, så vi ovenfor at motstanderne og forkjemperne diskuterer hvem som har skyld i det omtalte «krenkehysteriet». Tittelendringen oppleves av mange som unødvendig og ikke ønskelig, og kanskje er det derfor flere som undrer seg over hvem som står bak, slik som denne kommentaren uttrykker: “lure på hvem som sitt å finn på så mye tull”. Motstanderne beskylder ulike grupper for å ha «skyld» i endringen. «Syndebukkene» er i størst grad knyttet til politikk og politikere slik som disse eksemplene illustrerer: “Høyre og co”³, “sosialismen” eller “skjønnspolitikk”, altså «kjønnspolitikk». Kommentaren nedenfor viser tydeligst disse negative holdningene som en del motstandere har til regjeringen og politikerne:

Lurer på hva Dusteregjeringen vil kalle oss nordmenn for
- nordere..? Ryk og reis, selvopphøyde nullvitende
altmuligødeleggende altforgodtbetalte tilbakestående
politikere!

Liker Svar 27 u Redigert

Noen av skribentene uttrykker flere kraftige følelser enn andre, men likevel er det en felles enighet blant disse skribentene at det “dustete” forslaget er noe politisk anliggende. De som pålegges skylda, kan også være en enda større, men mindre konkret gruppe mennesker slik som “regnbueflagget”, som kan være en referanse til mennesker av andre kjønnsidentiteter og seksualiteter enn innenfor det hegemoniske binære. Flere skylder videre på “nærtagende pyser” eller at det hele handler om politisk korrekthet og “cancel culture og woke”. Noen få skriver spesifikt at det skyldes hvordan alt må være “politisk korrekt”, ofte forkorta til initialene “PK”, mens i flere av kommentarene som trekker inn at “noen er blitt støtt” eller “krenka”, oppfatter jeg temaet politisk korrekthet som underforstått. Lista over de «skyldige» er mildt sagt lang, og

³ Da disse kommentarene ble publisert i juli 2021 var det Erna Solberg fra Høyre som var statsminister i Norge. Hun gikk av 14. oktober 2021 og Jonas Gahr Støre fra Arbeiderpartiet ble innsatt som ny statsminister.

dette forteller meg at skribentene er opptatt av å finne ut av og peke ut hvem eller hva det er som står bak endringen.

Ofte trekkes ulike stereotypier av menn og kvinner frem for å bli gitt skylda for “krenkehysteriet” og for at disse “unødvendige” endringene skal gjennomføres. Selv om flertallet av skribentene er imot endringene og flere skriver nokså sinte kommentarer om hvem det er som står bak, så finner jeg også kommentarer fra forkjemperne. De skriver om motstanderne som har skylda for den opphetede debatten som blir unødvendig lang og tidkrevende. De skaper en stereotypi av motstanderne og skriver gjerne at den andre siden består av “sure gamle gubber og kjerringer” som ikke takler endringer:

Hvorfor er folk så mye imot litt endringer? Hva i f gjør det at det nå heter politistasjonssjef? Hva er problemet? Landet vårt får bare flere og flere sure gamle gubber og kjerringer som ikke burde uttale seg. De hater alt av endringer, hater moderne tider, at vi faktisk prøver å få en bedre verden.

Hvorfor hater folk at noen gjør ting litt bedre?? 😊

Liker Svar 27 u

Dette illustrerer hvordan man har noen assosiasjoner av den typiske forkjemperen eller motstanderen. Fra motstandernes synspunkt er ofte denne stereotypien av de andre som “pysete” og “hårsåre” menn og kvinner, og da særlig feminister. Syndebukkene kan derfor også være “sosialistiske kvinnfolk, rødstrømper”, altså den sosialistiske venstresiden av politikken, kvinner og feminister. Disse eksemplene viser at skribentene ønsker å finne frem til en «syndebukk», en person eller en gruppe mennesker som man kan legge skylda over på og kritisere. Skribentene skaper et skille mellom seg og sine likesinnede, og «de andre». Slik skapes og opprettholdes noen stereotypier av den typiske sinte, mannlige kvinnehateren som er mot (språklig) likestilling, og den typiske sinte feministkvinnen og mannehateren som er for.

Videre er det mange av motstanderne av endringen som hevder at de politiske valgene som blir tatt ofte er “konsulent og ‘ekspertbestemt’ no for tida”, altså at det er snakk om rådgivende aktører. Med anførselstegn rundt ordet «ekspertbestemt» og at den samme skribenten skriver videre at de har “lite bakgrunnskompetanse”, forstår jeg at skribentene opplever personene bak endringen som å ikke ha tilstrekkelig kunnskap om det de skal gi råd om. Flere er i tillegg overbevist om at Statens penger går til disse “supperrådidiotene” som ikke gjør noe nyttig med Norges ressurser. Det er derfor særlig ett ord og en aktør jeg er overrasket

over at skribentene ikke trekker inn oftere enn det datamaterialet viser; spesielt ettersom flere kommenterer at endringene skyldes ulike rådgivende aktører som blir anklaget for å ikke ha god nok kompetanse til å bidra til lensmannsendringen: *Språkrådet* blir nemlig kun nevnt fire ganger totalt i datamaterialet mitt, og det er kun to av disse tilfellene der de blir koblet opp til endringene og får skylda helt spesifikt:

Hilsen Norsk språkråd som får millioner i støtte for og finne på dette tullet 🤔

Liker Svar 27 11

Det er, som forklart i introduksjonen til oppgaven, regjeringen som har vedtatt forslaget om å gjøre statlige yrkestitler kjønnsnøytrale, og de får hjelp av Språkrådet til å gjennomføre dette likestillingsarbeidet. Likevel legger nesten alle skribentene skylda hovedsakelig over på politikerne eller mer «vanlige folk» i en sak som handler om hvordan tittelendring kan fremme likestilling. Jeg vil trekke frem igjen en tidligere kommentar der skribenten skreiv “Nå handler dette mer om likestilling enn om språkutvikling da, og jeg synes dette går altfor langt nå”. Disse to siste eksemplene viser et eksisterende syn blant motstanderne på at det blir «å gå for langt» når det hevdes at tittelendringen kan føre til likestilling. Slik sett oppleves språk og samfunn som to separate deler som ikke påvirker hverandre, og som en konsekvens opplever heller ikke motstanderne av tittelendringen at språket vi velger å bruke er en form for maktutøvelse.

5. Avsluttende diskusjon

Gjennom diskusjonen har språkbrukerne ytret sine meninger om og assosiasjoner til språk og språkstyring. Ut ifra en folkelingvistisk tilnæringsmåte har jeg kunnet observere skriftliggjorte språkholdninger, og ved hjelp av disse har jeg kunnet finne frem til noen svar på prosjektets overordnede problemstilling: *Hva er det som gjør at en del kjønnsmarkerte benevnelser vedvarer i norsk, og at de kjønnsnøytrale endringene møter motstand?* I tillegg har jeg hatt en underordnet problemstilling: *Hvilke språkholdninger og argumenter kan identifiseres blant skribentene i et kommentarfelt om den kjønnsnøytrale tittelendringen fra «lensmann» til «politistasjonssjef»?* Gjennom min analyse av datamaterialet kan man si at jeg har målt temperaturen på reaksjonene i et ordskifte som handler om språk og endringer av språk. I dette siste steget vil jeg lese av termostaten og løfte frem de viktigste funna.

Ved å bruke et etymologisk argument hevder motstanderne at ord har en slags «opprinnelig» eller «egentlig» betydning (Wojahn 2015: 44). Ut ifra definisjonen forsøker flere av motstanderne å argumentere for at det kjønnsmarkerte ordet *mann* i *lensmann* egentlig kun viser til *menneske*, og dermed har ordet en «nøytral» betydningen. Slik hevder flere av motstanderne at kvinner ikke blir utelatt eller diskriminert i språket. Dette handler også om å argumentere for at språket i seg selv ikke er diskriminerende eller sexistisk, men at det er snakk om en «feiloppfatning» av ords og benevnelseres egentlige betydning ettersom man kan henvise til en etymologisk definisjon. Likevel er det hvordan ordet blir tolket og opplevd i dag, som er av betydning (Bull & Swan 2002: 238), og ut ifra dagens tolkning av ordet, opplever forkjemperne for tittelendringen at det er et behov for å gjennomføre kjønnsnøytraliseringsprosessen av yrkestitler i Norge. En del forkjempere opplever at ordet *mann* i ulike yrkestitler viser til nettopp en mann, og noen lener seg på tidligere studier eller egne opplevelser for å hevde at man assosierer lensmannstittelen med et menneske av hankjønn. Skribentene ser derfor ut til å være uenige om hva som er en kjønnsmarkert yrkestittel. Kjønnsnøytraliseringsstrategien får dermed særlig mye oppmerksomhet fordi man undrer seg over hva som egentlig er «kjønnsnøytralt». Her hevder noen motstandere at heller ikke den såkalte kjønnsnøytrale benevnelsen *politistasjonssjef* er nøytral. Dette har jeg analysert som å handle om våre ulike assosiasjoner til ord og benevnelser, eller hvordan en del motstandere i datamaterialet opplever at substantiv bøydd i maskulinum ikke kan sies å være kjønnsnøytrale. Argumentene går videre fra en mer eller mindre saklig debatt om genus og kjønnsmarkerte ord, til å handle om biologisk eller sosialt kjønn. Også her argumenterer mange av motstanderne for at det finnes «opprinnelig» kun to kjønn: mann og kvinne. Dermed har analysen kunnet bevege

seg over til en mer generell og større samfunnsrelevant debatt om hvordan ikke bare det mannlige er standarden, men også det hegemoniske binære kjønnssystemet.

Jeg har funnet lite fra tidligere studier som går spesifikt inn for å se hva som kan være den beste strategien av feminisering og kjønnsnøytralisering for å skape et kjønnsinkluderende språk for ikke-binære kjønnsidentiteter. Pronomenet *hen* har blitt diskutert i studier slik som den gjort av Emanuelsson (2012), men når det gjelder økt representasjon av flere kjønnsidentiteter på andre språklige plan slik som i yrkestitler, opplever jeg at det er lite tidligere studier som har beveget seg inn i en slik analyse og diskusjon. Dette kan komme av at kjønnsforskningen innenfor språkfeltet har hovedsakelig sett på representasjonen av kvinner og menn, og ikke andre ikke-binære kjønnsidentiteter. I dette datamaterialet har det derimot vært mulig å observere diskusjoner om hvordan kjønnsnøytrale benevnelser til fordel for feminiseringsstrategien, kan sies å inkludere «alle kjønn». Forkjempere ønsker kjønnsnøytrale yrkestitler først og fremst fordi det kan åpne opp for mer likestilling for kvinner og menn, men også av andre kjønnsidentiteter. En del motstandere vil på den andre siden ikke utfordre kjønnsstrukturene i samfunnet og gjøre språket eller samfunnet «kjønnsløst», slik som en av skribentene i materialet mitt beskriver det. Kjønnsnøytralisering som strategi for språkplanlegginga har derfor et mulighetsperspektiv ved seg som blir løftet frem, men som ikke blir diskutert ytterligere i særlig stor grad av skribentene i dette datamaterialet. Muligheten trekkes her frem i et positivt lys av forkjempere som skriver at kjønn bør være irrelevant når det gjelder yrkeslivet, eller den trekkes frem for latterliggjøring av en rekke motstandere som ser ut til å mene at språket uansett ikke er et hinder for likestilling.

Det historiske argumentet handler om en slags advarsel for å endre de tradisjonelt mannlige titlene fordi man hevder at det vil fjerne autentisiteten eller «ektheten» som tittelen har (Wojahn 2015: 45). En av grunnene til at ord som ender med *-mann* er såpass motstandsdyktige mot endring, men at de feminine suffiksene på den andre siden har blitt utsatt for endring i større grad, er at disse yrkestitlene viser til en høystatusposisjon i samfunnet (Bull & Swan 2002: 234). Dette er noe som den 900 år gamle lensmannstittelen har. Argumentasjonen som den aktuelle yrkestittelen og endelsen *-mann* får, kan forstås som arkaisk eller konservativ, og følgelig kan motstanderne som benytter seg av dette argumentet regnes som konservative språkbrukere som er imot språklige endringer. Dessuten advarer motstanderne mot at det blir vanskeligere, eller til og med umulig, å ta vare på den nasjonale kulturarven dersom vi endrer våre tradisjonelle og gamle yrkestitler (Wojahn 2015: 44). Slik uttrykker motstanderne altså at det eksisterer en kobling mellom språk og samfunn. De opplever at språket vi bruker kan representere og fortelle noe om vår norske historie, men det later til at

de likevel ikke opplever at språket kan påvirke maktstrukturer i samfunnet. Som motsvar på det historiske argumentet har jeg observert at forkjemperne uttrykker en slags ekspertarroganse eller eksperthevdelse overfor motstanderne. Flere skribenter hevder her at språket er dynamisk og at det derfor er latterlig å skulle kjempe imot språklige endringer. Noen av forkjemperne påstår dessuten at den uviljen som motstanderne har til å bruke kjønnsnøytrale benevnelse, kommer av at de har en lavere intelligens. Forkjemperne har ikke nødvendigvis reflektert over hvordan språket kan påvirke oss og være kjønnsdiskriminerende, for gjennom latterliggjøring forsøker begge sider å skape et skille mellom et «oss» og «de andre». På samme måte som når motstanderne benytter seg av denne strategien, har jeg analysert at ytringene ikke har noe særlig informasjon ment til å påvirke de andres holdninger. De har ikke en aktiv holdning til språk der de forsøker å gjøre andre reflekterte. Det later til at både forkjempere og motstandere som benytter seg av denne type argumentasjon, opprettholder en passiv og ureflektert holdning til språket der målet er å overstyre diskusjonen.

Språk oppleves videre av flere som noe trivielt, og dermed bagatelliserer både motstanderne og forkjemperne tittelendringen og den pågående diskusjonen i kommentarfeltet. Motstanderne hevder at endringer i språket ikke vil fremme likestilling ettersom det oppleves av flere som bare «symbol og navn», og ikke «faktiske» endringer. Flere hevder at det er unødvendig å endre på språket, og dette har jeg analysert som å bety at motstanderne enten benekter at språket er kjønnsdiskriminerende, eller at man bagatelliserer det kjønnsdiskriminerende språkets sammenhenger med maktstrukturene i samfunnet. Motstanderne hevder at språket ikke kan være sexistisk når de som benytter seg av yrkestittelen «lensmann», ikke opplever at yrkestittelen er diskriminerende. Ut ifra dette argumentet hevder motstanderne at det ikke er en diskriminerende handling å bruke denne og lignende ord og benevnelse. Jeg har argumentert for at dette eksemplifiserer hvordan motstanderne har en passiv og ureflektert holdning til språk ettersom de ikke ser hvordan språket vi bruker, kan både skape og videreføre maktstrukturer i samfunnet. Forkjemperne hevder på samme vis at diskusjonen om å endre tittelen i seg selv er noe trivielt og uviktig å være uenige om. Det omtalte «krenkehysteriet» dukker stadig opp i datamaterialet i denne type argumentasjon, og det kan benyttes av begge sider av diskusjonen for å latterliggjøre, bagatellisere eller nedverdige de andre. Motstanderne hevder at tittelendringen kun skjer fordi noen kjenner seg «krenket» og at de ikke har en god nok grunn til å endre på tittelen. Forkjemperne hevder at de negative reaksjonene til motstanderne tydeliggjør at det snarere er motstanderne som føler seg støtt av tittelendringen og som skaper «krenkehysteriet». Altså vil ikke motstanderne se den

maktutøvelsen de utfører ved å ville bevare de tradisjonelt mannlige yrkestitlene og det binære kjønnsystemet til fordel for kjønnsnøytrale benevnelser.

Ved å rette kritikk mot ressursbruken for tittelendringen, og mot særlig politikk og politikerne som kan sies å ha skyld i lensmannsendringen, fremmer motstanderne en slags frykt eller bekymring for at autoriteter skal bestemme over deres språkbruk. Det er en slags advarsel om at ytringsfriheten står i fare (Wojahn 2015: 44). Derfor er det flere som skriver at de vil «si det de alltid har sagt» eller at vi må stoppe lensmannsendringen fordi det trolig vil skje flere språklige og ikke-språklige endringer som en konsekvens av innføringen av «politistasjonssjef». Forkjemperne hevder på den andre siden at effekten og verdien av å endre til et mer kjønnsrettferdig språk vil være større enn ressursbruken som må til. Motstandernes krisemaksimering henger dessuten sammen med kodegruppen der skribenter ramser opp flere ulike ord og benevnelser som kan tolkes som å være kjønnsmarkerte. Her står den retoriske strategien «whataboutism» sentralt. Tanken bak dette argumentet er «tar du den, så tar du den» i betydningen av at dersom vi endrer lensmannstittelen, så er vi nødt til å endre alle andre titler og ord med *mann* i seg, og slik fortsetter det i nærmest det uendelige, ifølge motstanderne. Skribentene hevder at det finnes altfor mange ord og benevnelser som kan oppleves som sexistiske og kjønnsmarkerte, og ved en slags krisemaksimering av de mulige konsekvensene lensmannsendringen kan få, forsøker de å understreke at et kjønnsrettferdig språk er en for komplisert, upraktisk eller vanskelig oppgave. Motstanderne poengterer altså det mest sentrale ved forkjempernes argument: Lensmannstittelen *er* kjønnsmarkert og viser til det maskuline og mannlige. Min analyse har fått frem at flere av motstanderne anerkjenner at språket er sexistisk, men at de ikke ønsker å gjøre det kjønnsrettferdig. Det later til at de ikke opplever et kjønnskjevnt språk som noe problematisk. Dette har jeg tolket ut ifra flere argument som å bety at en del av motstanderne ikke er klar over at språket er en skaper og representasjon av maktstrukturer.

På tross av det sammensatte datamaterialet og det komplekse temaet, har det altså vært påfallende å se hvordan svært få motstandere går med på at det eksisterer en mannlige generisk kjønnskjevhet i språket, og at dette samtidig påvirker samfunnet. Hva som er den «beste» måten å skape et kjønnsrettferdig språk på handler derfor ikke bare om det gjeldende språket, men også språkbrukerne og språksamfunnet med de sosiokulturelle og politiske strukturene som befinner seg her (Wojahn 2015: 40). De nye benevnelser oppleveres som å være «merkelige» eller som «kjedelige». Dette er fordi de er markerte og utenfor våre språknormer, men de bryter samtidig med våre normer for de tradisjonelle kjønnsstrukturene og maktstrukturene i samfunnet (Hårstad et al. 2021: 52). Ved å peke på den positive effekten eller

de negative konsekvensene disse endringene kan ha for videre generasjoner, kommer særlig forskjellene mellom forkjemperne og motstandernes oppfattelse av et kjønnsnøytralt språk til syne. Jeg har observert at flere motstandere kritiserer at endringen ikke handler om likestilling, men om å skape et såkalt «nøytralt» kjønn der det binære kjønnssystemet trues i både språk og samfunn. Av motstanderne kan det derfor se ut til at feminiseringsstrategien kunne ha fått mer positive reaksjoner enn kjønnsnøytraliseringsstrategien, men tvert imot har jeg analysert at ord og benevnelser med *mann* oppleves som umarkert og positivt, mens ord og benevnelser med *kvinne* oppleves som markert og negativt. Flere forkjempere hevder at kjønnsnøytraliseringsstrategien kan fremme likestilling for kvinner og menn, men også for flere kjønnsidentiteter. Denne strategien later derfor til å kunne gjøre språket jevnt over mer eller mindre umarkert og nøytralt, og slik sett være en god strategi for å skape et kjønnsrettferdig og ikke-diskriminerende norsk språk. Våre kollektive og individuelle assosiasjoner til og opplevelser av språk påvirker derfor hva som oppleves som et kjønnsrettferdig språk og hva som er så kalt «nøytralt» i diskusjonen om kjønnsnøytrale yrkestitler.

Politistasjonssjef har allerede blitt innført, og den norske språkplanlegginga handler om å fremme likestilling gjennom kjønnsnøytrale yrkestitler i det statlige. Disse ovenfornevnte argumentene og holdningene til språk slik som jeg har analysert ut ifra datamaterialet, er derfor reaksjonene til lensmannsendringen spesielt og andre mulige nye kjønnsnøytrale ord og benevnelser generelt. I denne oppgaven har jeg lent meg på tidligere forskning for å hevde at det eksisterer en falsk generisk bruk av ordet *mann*, og at språkbrukeres passive og ureflekterte holdning til språk er særlig med på å ivareta denne kjønnskjevheten i språket. Verken motstandere eller forkjempere er med på å skape et kjønnsrettferdig språk dersom man ikke har en aktiv og reflektert holdning til språket ved å gjøre seg selv og andre bevisste på hvordan språket kan være implisitt diskriminerende (Blakar 2006: 104). Selv om jeg observerer at det er flest stemmer som er imot tittelendringen, så er det viktig å presisere at dette prosjektet baserer seg på en studie av et kommentarfelt fra internett, og mine funn er derfor ikke nødvendigvis representative for hele den norske befolkningen.

Likevel har både forkjemperne og motstanderne mange av de samme argumentene som tidligere studier på reaksjoner til språkendringer viste for rundt førti år siden. Dette er med på å illustrere hvordan ikke bare kjønnsmarkerte benevnelser ser ut til å vedvare, men også språkbrukernes reaksjoner til slike, særlig feministiske, språklige endringer. Igjen gjør sitatet fra Blakar (2006: 42) seg gjeldende slik som jeg inkluderte i oppgavens introduksjon: «Påstanden om at språk er makt [...] er i dag allment akseptert. Men da dessverre i ei blass og utvatna form som seier lite eller ingenting». Med andre ord: Påstanden om at «språk er makt»

har blitt bagatellisert og nærmest klisjéaktig slik at det ikke påvirker skribentenes holdninger til språk i dette datamaterialet. De fleste motstanderne opplever derfor ikke at maktstrukturer skapes og reproduseres i relasjonen mellom språk og samfunn. Særlig derfor møter den statlige styringen av kjønna språk i Norge motstand. Ettersom Staten som øverste autoritet i det norske språksamfunnet kommer til å benytte seg av disse nye benevnelsene, vil likevel representasjonen av et mer kjønnsrettferdig språk øke, og følgelig vil også bruken av nye benevnelser slik som «politistasjonssjef» kunne sies å øke (Kuhn 2021: 66). Hvor fort denne prosessen vil skje og hvor total eller fragmentert eventuelle fremtidige funn for bruken av lensmannstittelen eller andre tradisjonelt mannlige yrkestitler viser seg å være, er derfor noen mulige neste steg innenfor forskningsfeltet.

6. Litteraturliste

- Bakkevoll, G. & Somby, A-M. (2021). Forskningsetiske normer og juridiske rammer i norsk språkforskning med data frå sosiale medium. *Norsk lingvistisk tidsskrift: NLT*, 39(2).
- Berg-Olsen, S. (2017). Grammatisk kjønn og variasjon i norsk. *Språknytt* 2/2017.
- Berntzrød, S. B. (8. mars, 2020). *Regjeringen vil ikke lenger tillate yrkestitler som ikke er kjønnsnøytrale*. Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/norge/i/4q8bma/regjeringen-vil-ikke-lenger-tillate-yrkestitler-som-ikke-er-kjoennsnoeytrale>
- Bijvoet, E. & Fraurud, K. (2015). Folklingvistik. I Boyd, S. & Ericsson, S. (red.), *Sociolingvistik i praktiken* (s. 109-129). Studentlitteratur.
- Bjørhusdal, E. (2020). Kapittel 9: Mektige tekstar og kritisk diskursanalyse. I Aa, L. I. & Neteland, R. (red.), *Master i norsk: Metodeboka 1* (s. 158-174). Universitetsforlaget.
- Blakar, R. M. (2006). *Språk er makt*. (7. rev. og utv. utg.). Pax.
- Bull. (2021). Kjønn språk og språkbruk før og no. Målbryting, 12. <https://doi.org/10.7557/17.5787>
- Bull, T. & Swan, T. (2002). The Representation of Gender in Norwegian. I Hellinger, M. & Bussmann, H. (red.), *Gender Across Languages: The Linguistic Representation of Women and Men (vol. 2, s. 219-249)*. John Benjamins Publishing Co.
- Busterud, G., Lohndal, T., Rodina, Y., & Westergaard, M. (2021). Hvor mange genus er det i Trondheims-dialekten?. *Maal Og Minne*, 112(2), 36. Hentet fra <http://ojs.novus.no/index.php/MOM/article/view/1898>
- Dykstra, A. (2020). The rhetoric of "Whataboutism" in American journalism and political identity. *Res Rhetorica*, 7(2). <https://doi.org/10.29107/RR2020.2.1>
- Eckert, P. (2001). Style and social meaning. I Peneople Eckert, & John R. Rickford (red.), *Style and sociolinguistic variation*, s. 119-128. Cambridge University Press.
- Eckert, P. (2012). Three Waves of Variation Study: The Emergence of Meaning in the Study of Sociolinguistic Variation. *Annual Review of Anthropology*, 41, s. 87–100. <http://www.jstor.org/stable/23270700>
- Emanuelsson, S. (2012). *"HEN är bara en pseudonym för fega butches": Konstruktioner av kön i debatten om hen* [Avhandling]. Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk.
- Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967). The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research. Aldine.
- Hårstad, S., Mæhlum, B., & Ommeren, R. van. (2021). *Blikk for språk: Sosiokulturelle perspektiver på norsk språkvirkelighet* (1. utg.). Cappelen Damm Akademiske.
- Karlssen, G. (2015). *Språk og argumentasjon*. Fagbokforlaget.

- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2021). *Endringer i lovgjevinga som følge av innføring av kjønnsnøytral tittel på fylkesmannen*. (Prop. 77 L (202-2021)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-77-l-20202021/id2830216/?ch=1>
- Kuhn, E. A. (2021). Strategies That Affect Individuals' Gender-Fair Language Use [Doktorgradsavhandling]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Lindqvist, A., Sendén, M. G. & Bäck, E. (2016). *Vem tycker om hen?* Språk och Stil, 26 (s. 101-129).
- Lorentzen, J. & Mühleisen, W. (2006). Hva er kjønnsforskning? I Lorentzen, J. & Mühleisen, W. (red.), *Kjønnsforskning: En grunnbok* (s. 15-20). Universitetsforlaget.
- Menegatti, M. & Rubini, M. (2017). Gender Bias and Sexism in Language. Oxford Research Encyclopedia of Communication. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.470>
- NESH Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. (2018, 12. februar). *Forskningsetisk veileder for internettforskning*. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetisk-veileder-for-internettforskning/>
- Opsahl, T. (2021). Dead, but Won't Lie Down? Grammatical Gender among Norwegians. *Journal of Germanic Linguistics*, 33(1) (s. 122–146). <https://doi.org/10.1017/S1470542720000070>
- Palicki, L. L. (2015). Diskursanalys. I Boyd, S. & Ericsson, A. (red.), *Sociolingvistik i praktiken* (s. 195-213). Studentlitteratur.
- Prewitt-Freilino, J. L., Caswell, T. A., & Laakso, E. K. (2011). The Gendering of Language: A Comparison of Gender Equality in Countries with Gendered, Natural Gender, and Genderless Languages. *Sex Roles*, 66(3-4) (s. 268–281). <https://doi.org/10.1007/s11199-011-0083-5>
- Rathje, M. (2013). Marianne Rathje (2013): "sku alligevel ha købt penis forlænger creme :-). Afvigelser fra retskrivningsnormen på ekstrabladet.dk». i: Schoonderbeek Hansen, T. Thode Hougaard & P. Widell (red.): 14. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog, Aarhus Universitet (s. 333-354). I *14. Møde om Udforskning af Dansk Sprog*
- Språkrådet. (2003, 2. november). *Kjønnsbalansert språk*. <https://www.sprakradet.no/sprakhjelp/Skriverad/Kjoenn/>
- Språkrådet. (2022, 19. april). *Hen tilbake frå høyring. Over 40 innspel om norsk rettskriving*. <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt/2022/hen-tilbake-fra-hoyring.-over-40-innspel-om-norsk-rettskriving/>
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal.
- Uri, H. (2018). *Hvem sa hva? Kvinner, menn og språk*. Gyldendal.

Vedtak nr. 497 (2018-2019). *Redegjørelse av kultur- og likestillingsministeren om status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer.*

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=75910>

Vervecken, D. & Hannover, B. (2015). Yes I Can! Effects of Gender Fair Job Descriptions on Children's Perceptions of Job Status, Job Difficulty, and Vocational Self-Efficacy. *Social Psychology*. 46. s. 76-92. <https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000229>

Wojahn, D. (2015). *Språkaktivism. Diskussioner om feministiska språkförändringar i Sverige från 1960-talet till 2015* [Doktorgradsavhandling]. Uppsala universitet.

7. Relevans for lektorprofesjonen

Ettersom dette er en sosiolingvistisk oppgave, vil funna og temaet kunne benyttes i undervisning både i norsk og andre språkfag, samt i andre fag slik som samfunnsfag, historie, antropologi, sosiologi og psykologi. I det gjeldende læreplanverket LK20 sin overordna del står særlig et kapittel, «Identitet og kulturelt mangfold», som viktig for denne oppgaven. Her er det flere punkter som kan ses i sammenheng med dette prosjektet. Det vektlegges for eksempel hvordan skolen skal gi historisk og kulturell innsikt. Ved se på den historiske betydningen som lensmannstittelen og andre yrkestitler har, samt hvilke endringer som har skjedd for å skape et mer kjønnsrettferdig språk, vil læreren kunne legge opp til en undervisning der elevene får se at språk er dynamisk og at det er en gjensidig påvirkning mellom språk og språksamfunnet. Videre i overordna del står det at man skal legge til rette for et inkluderende og mangfoldig fellesskap. Ved å synliggjøre kvinner og andre kjønn gjennom de to ulike strategiene feminisering og kjønnsnøytralisering, vil elevene kunne få se to konkrete måter man kan skape et mer inkluderende språk. Til slutt vil jeg trekke frem at det står i overordna del at læreren skal bidra til elevenes identitetsskaping ved både ivaretagelse og utvikling. Språk er identitetsskapende og medfører dessuten sosial betydning. Derfor er det viktig for elevene å forstå at de språkvalgene de tar, både bevisst og ubevisst, er uttrykk for deres egen språklige identitet og språkholdninger. Dette kan ha betydning for egen virkelighetsforståelse, men det kan også påvirke andres. Overordna er det dermed mulig å undervise om at språk er makt gjennom et helt konkret, men likevel sammensatt eksempel: språk som *skaper* og *representasjon* for ulike forestillinger om kjønn. Slik kan læreren hjelpe elevene til å opparbeide seg en reflektert og aktiv holdning til språket.

